

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ : «Αντιλήψεις των βρεφονηπιαγωγών που απασχολούνται σε Ιδιωτικούς Παιδικούς σταθμούς του Δήμου Θεσσαλονίκης σχετικά με την επαγγελματική ικανοποίηση»

ΑΡΑΜΠΙΑΤΖΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ - ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΟΛΥΖΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 2008

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγικά

A.	Εισαγωγή.....	6
B.	Η χρησιμότητα της έρευνας.....	7
Γ.	Η δομή της εργασίας	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το θεωρητικό πλαίσιο

A.	Η προβληματική της Έρευνας, ο Σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα.....	10
B.	Θεωρητικό υπόβαθρο και ανασκόπηση της βιβλιογραφίας	13
1.	Ορισμοί και θεωρίες για την επαγγελματική ικανοποίηση.....	13
2.	Οι παράγοντες της επαγγελματικής ικανοποίησης στην βιβλιογραφία.....	16
3.	Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την ικανοποίηση του εκπαιδευτικού από το επάγγελμα του.....	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η μεθοδολογία της έρευνας

A.	Μεθοδολογία και μέσα συλλογής των δεδομένων.....	27
B.	Η Διαδικασία.....	27
Γ.	Πλήθος ,Δείγμα, Δειγματοληψία	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
Τα αποτελέσματα της έρευνας

Δ. Τα αποτελέσματα της έρευνας.....	30
1. Περιγραφή του δείγματος που προέκυψε ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.....	30
2. Περιγραφή του δείγματος που προέκυψε ως προς τις μεταβλητές που ερευνήθηκαν.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
. Ερμηνευτική Προδιάθεση

A. Ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας.....	53
B. Συζήτηση	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	61
Συνοδευτική Επιστολή	62
Ερωτηματολόγιο	63

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α Π Ι Ν Α Κ Ω Ν

Πίνακας 1	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Φύλο, Ηλικία, Οικογενειακή Κατάσταση».....	31
Πίνακας 2	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Τόπος γέννησης, Τόπος διαμονής».....	34
Πίνακας 3	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Βρεφονηπιακός Σταθμός που απασχολείστε, Εργασιακή σχέση απασχόλησης στον παιδικό σταθμό».....	36
Πίνακας 4	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Τύπος πτυχίου, Μεταπτυχιακές σπουδές, Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια».....	39
Πίνακας 5	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Επαγγελματική ικανοποίηση, Οικονομική ικανοποίηση».....	42
Πίνακας 6	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Αίσθηση ικανοποίησης σε σχέση με την διεύθυνση, Αίσθηση ικανοποίησης σε σχέση με το υπόλοιπο προσωπικό».....	44
Πίνακας 7	«Πίνακας συσχέτισης της ικανοποίησης για το επάγγελμα με την ικανοποίηση από τις σχέσεις με τους συναδέλφους του Βρεφονηπιακού σταθμού».....	46
Πίνακας 8	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Εφαρμογή αναλυτικού προγράμματος δραστηριοτήτων του Υπουργείου Παιδείας, Αίσθηση αυτονομίας κατά την άσκηση του επαγγέλματος».....	47
Πίνακας 9	«Πίνακας συσχέτισης της ικανοποίησης από τη σχέση με την Διεύθυνση του παιδικού σταθμού και την αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος».....	49
Πίνακας 10	«Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Αίσθηση προσφοράς κοινωνικού λειτουργήματος, Εκτίμηση του επαγγέλματος των βρεφονηπιοκόμων από την κοινωνία».....	50

Πίνακας 11 «Πίνακας συσχέτισης της ικανοποίησης για το επάγγελμα με την εκτίμηση που αποδίδει η κοινωνία στο επάγγελμα των βρεφονηπιαγωγών».....	52

Π Ι Ν Α Κ Ε Σ Γ Ρ Α Φ Η Μ Α Τ Ω Ν

Γράφημα 1: Ηλικία.....	32
Γράφημα 2: Οικογενειακή κατάσταση.....	33
Γράφημα 3: Εργασιακή σχέση με την οποία απασχολείστε στον παιδικό σταθμό.....	37
Γράφημα 4: Διάρκεια ορισμένου χρόνου σύμβασης.....	37
Γράφημα 5: Χρόνια απασχόλησης ως Βρεφονηπιαγωγός.....	37
Γράφημα 6: Τύπος πτυχίου.....	40
Γράφημα 7: Μεταπτυχιακές σπουδές.....	40
Γράφημα 8: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια.....	40
Γράφημα 9: Επαγγελματική ικανοποίηση	43
Γράφημα 10: Οικονομική ικανοποίηση από το επάγγελμα.....	43
Γράφημα 11: Ικανοποίηση από τις σχέσεις με την διεύθυνση.....	45
Γράφημα 12: Ικανοποίηση από τις σχέσεις με τους υπόλοιπους συναδέλφους.....	45
Γράφημα 13: Εφαρμογή προγράμματος του υπουργείου παιδείας.....	48
Γράφημα 14: Αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος.....	48
Γράφημα 15: Εκτίμηση του επαγγέλματος από την κοινωνία.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : Εισαγωγικά

A. Εισαγωγή

Ο 21^{ος} αι. χαρακτηρίζεται ως η εποχή των ταχύτατων αλλαγών και εξελίξεων σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής, όπως είναι η οικονομία, ο πολιτισμός, η εκπαίδευση, με κύρια χαρακτηριστικά τη παγκοσμιοποίηση και την εξάπλωση της τεχνολογίας της πληροφορίας. Η κοινωνία χαρακτηρίζεται ως κοινωνία της γνώσης και της μάθησης και παράλληλα θέτει υψηλές απαιτήσεις στους νέους πολίτες σε ζητήματα ανάπτυξης ικανοτήτων συνεργασίας και επικοινωνίας, καθώς και δεξιοτήτων όπως είναι η προσαρμοστικότητα, η ευρηματικότητα, η άμεση αντίδραση στις προκλήσεις, η ανάληψη πρωτοβουλιών, η διαχείριση των επιλογών, προκειμένου το άτομο να επιβιώσει αλλά και να ανταποκριθεί με επιτυχία στις νέες κοινωνικές συνθήκες.

Μέσα στο ταχύτατα μεταβαλλόμενο κοινωνικό περιβάλλον, τίθενται νέες προσδοκίες στους εκπαιδευτικούς και ιδιαίτερα σ' αυτούς της προσχολικής αγωγής όσον αφορά την ανάπτυξη μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης που θα εφοδιάσουν το παιδί με πιο σύνθετες και διευρυμένες δεξιότητες, πέρα από τις βασικές γνώσεις.

Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι οι βρεφονηπιαγωγοί εκτός από φορείς της γνώσης, θα πρέπει με νέες μεθόδους διδασκαλίας να δημιουργούν στα παιδιά κίνητρα μάθησης και να καλλιεργούν το ενδιαφέρον, τη δημιουργικότητα και φαντασία τους. Κατά συνέπεια, προκύπτει το ερώτημα με ποιο τρόπο θα στελεχωθούν οι Βρεφονηπιακοί Σταθμοί με τους κατάλληλους παιδαγωγούς προσχολικής αγωγής δηλαδή εκείνους που να φέρουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που υπαγορεύουν οι απαιτήσεις του 21^{ου} αιώνα.

Οι τάξεις των Παιδικών Σταθμών θα πρέπει να είναι μαθησιακά και συγχρόνως ευχάριστα περιβάλλοντα, ώστε τα μικρά παιδιά να ανταποκρίνονται και να συμμετέχουν ενεργά και κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις μαθησιακές και κοινωνικοποιητικές δραστηριότητες.

Επιπλέον, οι τάξεις των Παιδικών Σταθμών ως εργασιακοί χώροι θα πρέπει να είναι οργανωμένοι κατά τέτοιο τρόπο ώστε να κινητοποιούν τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας, να τους ενθαρρύνουν να «στοχάζονται και να διευρύνουν τον

τρόπο σκέψης και πρακτικής τους μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ της δικής τους εμπειρίας και των άλλων ώστε να είναι σε θέση να ενστερνιστούν την πρόκληση των νέων διδακτικών τους ρόλων» (Day,2003:430)

Με άλλα λόγια οι παιδαγωγοί βρεφονηπιαγωγοί δεν αρκεί να είναι εφοδιασμένοι μόνο με το κατάλληλο παιδαγωγικό και γνωστικό «κεφάλαιο» αλλά είναι απαραίτητη και η παροχή εκείνων των συνθηκών μέσα στις οποίες θα εκδηλώσουν και θα αναπτύξουν τις ικανότητες τους. Είναι δηλαδή σημαντικό το γεγονός να αισθάνονται οι ίδιοι ικανοποιημένοι από τους χώρους, τις συνθήκες και την οργάνωση της εργασίας, ώστε να κινητοποιούνται περισσότερο με στόχο την βελτιστοποίηση της απόδοσης τους.

Η συγκεκριμένη εργασία επικεντρώνει το ερευνητικό της ενδιαφέρον στην ικανοποίηση των βρεφονηπιαγωγών από το επάγγελμα τους.

Ειδικότερα, με την παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να καταγραφούν, να αναλυθούν και να ερμηνευθούν οι αντιλήψεις των βρεφονηπιαγωγών που απασχολούνται σε Παιδικούς σταθμούς και σχετίζονται με παράγοντες που συμβάλλουν στην επαγγελματική τους ικανοποίηση.

Στο σημείο αυτό αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε τον καθηγητή Κο Γ. Αδαμόπουλο για τις εύστοχες παρατηρήσεις του και την στήριξη του κάθε φορά που τον χρειαστήκαμε καθώς και όλους τους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής που έλαβαν μέρος στην έρευνα μας.

B. Η Χρησιμότητα της Έρευνας

Ο θεσμός της εκπαίδευσης αποτελεί προσφιλέ πεδίο ανάπτυξης πολλών ερευνητικών προσπαθειών. Ορισμένες από τις έρευνες αυτές εστιάζουν το ερευνητικό τους ενδιαφέρον στο ζήτημα της επαγγελματικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών. Ας τονιστεί όμως ότι το πρίσμα με βάση το οποίο προσεγγίζεται η επαγγελματική ικανοποίηση γίνεται στο πλαίσιο ορισμών και ψυχολογικών προδιαγραφών.

Κατά συνέπεια, νομίζουμε ότι ήταν επιβεβλημένη η διενέργεια μιας εμπειρικής προσέγγισης της οποίας το θεωρητικό υπόβαθρο θα ακολουθούσε το ιδεατό πλέγμα της Κοινωνιολογίας και μερικώς της Κοινωνικής Ψυχολογίας.

Εκτός από την χρησιμότητα μιας τέτοιας προσέγγισης νομίζουμε ότι η παρούσα εργασία μπορεί να είναι *χρήσιμη* και να έχει *ενδιαφέρον* και για ορισμένους άλλους λόγους:

1) Το αντικείμενο του ενδιαφέροντός της αναφέρεται στους βρεφονηπιαγωγούς που απασχολούνται στους Παιδικούς σταθμούς, αλλά δεδομένου της ένταξης της προσχολικής αγωγής στο επίπεδο της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι γεγονός που μας οδηγεί στη σκέψη ότι ενδεχομένως ορισμένα πορίσματα της θα μπορούσαν να γενικευθούν ώστε να έχουν ισχύ για τους νηπιαγωγούς αλλά και για τους δασκάλους.

2) Θα είχε ενδιαφέρον για τους φοιτητές, ιδιαίτερα εκείνων που προσανατολίζονται επαγγελματικά προς τον χώρο της Εκπαίδευσης.

3) Θα ήταν χρήσιμη για τους μελλοντικούς ερευνητές αφού τους προσφέρει αφενός μεν σημαντικά πρωτογενή εμπειρικά δεδομένα από ένα σχετικά ικανοποιητικό ερευνητικό δείγμα και αφετέρου διανοίγονται νέοι ερευνητικοί ορίζοντες και προοπτικές.

4) Τέλος, ίσως να ήταν χρήσιμη και στους Δήμους, δηλαδή στις Αρχές που έχουν την εποπτεία των Παιδικών σταθμών, ώστε να λάβουν τις πληροφορίες που σχετίζονται με την επαγγελματική ικανοποίηση των ατόμων που απασχολούνται στους σταθμούς ώστε να επιδείξουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και να σχεδιάσουν την κατάλληλη στρατηγική για την μεγιστοποίηση των ικανοτήτων τους και την βελτίωση της απόδοσης τους.

Γ. Η δομή της εργασίας

Η δομή της εργασίας είναι οργανωμένη κατά τον εξής τρόπο.

Στο **πρώτο και δεύτερο** κεφάλαιο της εργασίας, αναφέρεται η προβληματική της έρευνας, ο σκοπός της και τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν. Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε θεωρίες, εννοιολογικές αποσαφηνίσεις σχετιζόμενες με την επαγγελματική ικανοποίηση. Τέλος, το μέρος ολοκληρώνεται με σύντομη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας όσον αφορά την ικανοποίηση του εκπαιδευτικού από το επάγγελμα του.

Το **τρίτο και τέταρτο** κεφάλαιο της εργασίας, κατεξοχήν ερευνητικά, περιλαμβάνουν την μεθοδολογία, το δείγμα, τον τρόπο συλλογής των δεδομένων, και

τους περιορισμούς της έρευνας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας, όπως προκύπτουν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων.

Το **πέμπτο** κεφάλαιο της εργασίας περιλαμβάνει τον σχολιασμό και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας καθώς και ορισμένες προτάσεις σχετικές με την όλη θεματική.

Τέλος, **στο παράρτημα**, παρατίθεται η συνοδευτική επιστολή και το ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στους υποκείμενα-βρεφονηπιαγωγούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : Το Θεωρητικό Πλαίσιο

A. Η Προβληματική της Έρευνας, ο Σκοπός και τα Ερευνητικά Ερωτήματα.

Τα τελευταία 30 χρόνια του προηγούμενου αιώνα επήλθαν στην Ελληνική κοινωνία σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αλλαγές με συνέπεια την αναδιάρθρωση αλλά και τη δημιουργία νέων θεσμικών πλαισίων συλλογικής δράσης. Έγιναν αλλαγές στους εκπαιδευτικούς θεσμούς, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο σημαντικές, και ήταν αναπόφευκτο οι αλλαγές αυτές να επηρεάσουν τις εργασιακές συνθήκες, τη ζωή, τη δραστηριότητα και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως εργαζομένων.

Για την ερμηνεία των στοιχείων αυτής της εικόνας, έγιναν διάφορες έρευνες – ξεκινώντας από προσωπικές θεωρητικές και ερευνητικές ανησυχίες και όχι με συλλογική αναφορά και υποστήριξη – με στόχο τον εντοπισμό, την ανάλυση και ερμηνεία παραγόντων που επηρέασαν στάσεις, συναισθήματα και αντιλήψεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών όσον αφορά το επάγγελμα τους. Οι έρευνες αυτές κατά κύριο λόγο ασχολήθηκαν με τον προσδιορισμό του βαθμού Ικανοποίησης η Δυσaréσκειας εκ μέρους των Ελλήνων εκπαιδευτικών για το επάγγελμα τους, τις συνθήκες εργασίας τους και το αντικείμενο της εργασίας τους.

Η ικανοποίηση που αισθάνονται οι εργαζόμενοι σε κάθε απασχόληση για το αντικείμενο της εργασίας τους, τις συνθήκες μέσα στις οποίες αυτό επιτελείται και το δίκτυο των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των συν-εργατών, θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικά για τη δράση και την αποτελεσματικότητα κάθε εργαζομένου στο επαγγελματικό του πεδίο.

Το γεγονός αυτό μας οδήγησε στη διατύπωση του κύριου ερευνητικού σκοπού που ήταν να εξετασθεί, να ερευνηθεί και να αναλυθεί η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην επαγγελματική επιλογή των πτυχιούχων βρεφονηπιαγωγών και την προσωπική ικανοποίηση που αισθάνονται, τόσο από το επάγγελμα τους, όσο και από τις συνθήκες εργασίας τους.

Για την υλοποίηση αυτού του σκοπού εκτός από τα ερωτήματα που τέθηκαν για την καταγραφή μιας εικόνας της ανθρωπογεωγραφίας των βρεφονηπιαγωγών, διατυπώθηκαν επιπλέον και ορισμένα ερωτήματα τα οποία και αποτέλεσαν τους βασικούς ερευνητικούς άξονες της έρευνας μας.

Τα ερωτήματα αυτά είναι τα εξής:

- 1) Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής αισθάνονται ικανοποίηση από την άσκηση του επαγγέλματος τους και από τις οικονομικές τους απολαβές ;
- 2) Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής αισθάνονται ικανοποίηση από τις σχέσεις τους με την διεύθυνση και τους συναδέλφους τους;
- 3) Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής αισθάνονται ότι με την εργασία τους παρέχουν κοινωνικό λειτούργημα ;
- 4) Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής αισθάνονται ότι απολαμβάνουν κοινωνικό κύρος ;
- 5) Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής αισθάνονται ότι απολαμβάνουν αυτονομία κατά τη διαδικασία διεκπεραίωσης του εκπαιδευτικού επαγγελματικού τους έργου ;

Με την πραγματοποίηση της έρευνας αυτής, σκοπός μας ήταν μετά από προσωπικό προβληματισμό να εμφανίσουμε μία πιο αντικειμενική εικόνα για τον βαθμό ικανοποίησης των βρεφονηπιαγωγών με το επάγγελμα τους.

Μετά από συζήτηση για τον αριθμό των υποκειμένων ο οποίος θα μας επέτρεπε να έχουμε επαρκή στοιχεία, αποφασίστηκε η έρευνα να διεξαχθεί σε εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής που απασχολούνται στον Δήμο Θεσσαλονίκης.

Επιμέρους στόχοι ήταν να επισημανθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές, αν τυχόν υπάρχουν, ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Στην πορεία της έρευνας μας αντιμετωπίστηκαν προβλήματα τα οποία δεν είχαν προβλεφθεί, με αποτέλεσμα να αλλάξει κατά μεγάλο ποσοστό ο αρχικός σκοπός της έρευνας. Έτσι αναγκαστήκαμε να μελετήσουμε την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής του Δήμου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα.

B. Θεωρητικό υπόβαθρο και ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

B.1. Ορισμοί και θεωρίες για την επαγγελματική ικανοποίηση

(Έπειτα από τη λεπτομερή παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου σχετικά με την σύγκριση συνθηκών και όρων μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας εκπαίδευσης, θα ασχοληθούμε εκτενέστερα σε αυτό το κεφάλαιο για μία όψη του επαγγελματικού ρόλου των εκπαιδευτικών,) την ικανοποίηση από το επάγγελμα που είναι και το θέμα της συγκεκριμένης μελέτης.

Αρκετοί ορισμοί έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς για την έννοια της επαγγελματικής ικανοποίησης από ερευνητές. Ορισμένοι, για παράδειγμα, ορίζουν την ικανοποίηση μόνο στη θετική της κατεύθυνση, άλλοι, όμως, την τοποθετούν πάνω σε έναν άξονα τόσο με θετικές όσο και με αρνητικές τιμές που τη μία κατεύθυνση την καταλαμβάνει η δυσαρέσκεια και η άλλη η ικανοποίηση. Άλλοι τη θεωρούν ως μια ενιαία στάση του εργαζομένου, ενώ άλλοι την αντιμετωπίζουν ως πολλές επιμέρους διαστάσεις που όμως οδηγούν σε μια ενιαία αίσθηση.

Οι Ginzberg et al. (1951) έχουν από πολύ νωρίς προσδιορίσει τρεις διαστάσεις της επαγγελματικής ικανοποίησης. Τη διάσταση της *εσωτερικής*, της *εξωτερικής* και της *συνακόλουθης* ικανοποίησης. Τονίζεται, πάντως, στη θεωρία ότι δεν παίζει τόσο μεγάλο ρόλο η έκταση της επαγγελματικής ικανοποίησης, όσο η σχέση της με τις προσδοκίες του ατόμου που κι αυτές με τη σειρά τους βρίσκονται σε συσχέτιση με τις αξίες και τους σκοπούς που έχει το άτομο στη ζωή του. Σύμφωνα, πάλι, με τη θεωρία της εισόδου-εξόδου του **Adams** (1963), η επαγγελματική ικανοποίηση προσδιορίζεται από το «ισοζύγιο εισόδου-εξόδου», δηλαδή τη σχέση μεταξύ αυτών που το άτομο προσδοκά από το επάγγελμα του και αυτών που λαμβάνει. Η ισότητα ισοδυναμεί με ικανοποίηση, η ανισότητα με δυσαρέσκεια.

Ο **Katzell** (1964) κάνει αναφορά στα «χαρακτηριστικά της εργασίας που ένα άτομο θεωρεί ως ελκυστικά ή απωθητικά, επιθυμητά ή όχι» και ερμηνεύει την ικανοποίηση από το επάγγελμα ως «μια ανταπόκριση στις δραστηριότητες, στα γεγονότα και στις συνθήκες που συνθέτουν μια εργασία». Ο **Locke** (1969), ορίζει την ικανοποίηση από την εργασία «ως την ευχάριστη συναισθηματική κατάσταση που απορρέει από την επιτυχή έκβαση της δουλειάς ενός ατόμου, καθώς επιτυγχάνει ή διευκολύνει την εκπλήρωση των αξιών της συγκεκριμένης εργασίας». (Evans, 1998:5)

Σε μια προσπάθεια διευκρίνησης των απόψεων γύρω από την επαγγελματική ικανοποίηση, ο **Crites** (1969) προτείνει μια ενδιαφέρουσα ταξινόμηση των «θεωριών επαγγελματικής ικανοποίησης» ως εξής.

- 1) «θεωρίες αναγκών», όπου κεντρική θέση έχει ο βαθμός επαγγελματικής ικανοποίησης σε συνάρτηση με την ικανοποίηση των αναγκών του ατόμου.
- 2) «θεωρίες προσδοκιών», όπου κεντρική θέση έχει ο βαθμός ικανοποίησης σε συνάρτηση με την υλοποίηση των σκοπών του ατόμου και την ικανοποίηση των προσδοκιών του.
- 3) «θεωρίες ρόλων», όπου κεντρική θέση έχει ο βαθμός επαγγελματικής ικανοποίησης σε συνάρτηση με την αντίληψη του ατόμου περί υλοποίησης των ψυχοκοινωνικών του ρόλων.
- 4) «θεωρίες αυτοαντίληψης», όπου κεντρική θέση έχει ο βαθμός ικανοποίησης σε συνάρτηση με την αντίληψη που έχει το άτομο για τον εαυτό του και τα επαγγελματικά επιτεύγματα του.
- 5) «γνωστική θεωρία», όπου κεντρική θέση έχει ο βαθμός ικανοποίησης σε συνάρτηση με το “επαγγελματικό σθένος”, δηλαδή, τη γνωστική αντίληψη του πόσο το άτομο θεωρεί ότι πετυχαίνει τους σκοπούς του μέσα στο επάγγελμα.

Γνωστή είναι, επίσης, η θεωρία της απόκλισης μεταξύ επιθυμητής και πραγματικής ικανοποίησης, με τους **Locke** (1969) και **Porter** (1961) ως κύριους

εκφραστές της. Σύμφωνα με τη θεωρία, η έκταση της ικανοποίησης προσδιορίζεται από την έκταση της απόκλισης αυτής, οπότε λογικά όσο πιο μεγάλη είναι η απόκλιση τόσο πιο μικρή η ικανοποίηση. Ο Lawler (1973), εστιάζει στις προσδοκίες περισσότερο παρά στις ανάγκες και ορίζει την ικανοποίηση από το επάγγελμα ως τη διαφορά μεταξύ όλων εκείνων των πραγμάτων που ένα πρόσωπο αισθάνεται ότι θα έπρεπε να λαμβάνει από τη δουλειά του και από τα πράγματα που στην πραγματικότητα λαμβάνει. Από την άλλη, ο Kalleberg (1977), αντιλαμβάνεται την επαγγελματική ικανοποίηση ως «ένα συνολικό συναισθηματικό προσανατολισμό των ατόμων προς τους εργασιακούς ρόλους που σε μία δεδομένη στιγμή κατέχουν». (Evans, 1998:5)

Το μοντέλο της διαφοράς (Discrepancy Model, Wanous & Lawler, 1972) υποστηρίζει ότι η σχέση μεταξύ της προσλαμβανόμενης πραγματικότητας και των στόχων του ατόμου καθορίζει το επίπεδο της επαγγελματικής ικανοποίησης, με άλλα λόγια η σχέση μεταξύ αυτού που το άτομο εύχεται και επιθυμεί από την εργασία του και αυτού που τελικά δέχεται. (Menlo & Poppleton 1990:175-176)

Ο Warr (1987), επηρεασμένος από τις θεωρίες κινήτρων, διακρίνει την ικανοποίηση σε εσωγενή και εξωγενή επαγγελματική ικανοποίηση. Ο Organ (1990), τη συνδέει με θετικές στάσεις και πεποιθήσεις προς διάφορες πλευρές της εργασίας, ενώ ο Δημητρόπουλος (1998) την ορίζει ως «τη διάθεση του ατόμου πάνω σε ένα συνεχές που εκφράζεται από το αλγεβρικό άθροισμα των θετικών και αρνητικών συναισθημάτων και εκτιμήσεων του απέναντι στις διάφορες όψεις και διαστάσεις αυτού που αποτελεί το επάγγελμα του».

B.2. Οι παράγοντες της επαγγελματικής ικανοποίησης στην βιβλιογραφία

Σε όλες τις έρευνες, διεθνώς, που σχετίζονται με την επαγγελματική ικανοποίηση, μελετάται η επίδραση των παραγόντων που συνδέονται με αυτήν. Ο Δημητρόπουλος (1998) κάνει μια ενδιαφέρουσα διάκριση σχετικά με τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επαγγελματική ικανοποίηση. Τους διακρίνει σε *πρόδρομους, σύνδρομους, ατομικούς, κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς*. Ως πρόδρομους ορίζει εκείνους τους παράγοντες οι οποίοι υπήρχαν πολύ πριν τα άτομα ασκήσουν το επάγγελμα και έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο να εισέλθουν τα τελευταία στον εργασιακό χώρο. Ως σύνδρομους, αναφέρει όλους εκείνους τους παράγοντες που, ανεξάρτητα της κατηγορίας, μορφής και προέλευσης, λειτουργούν τη στιγμή που τα άτομα ασκούν το επάγγελμα τους, ως πηγές ερεθισμάτων για τη φύση και το περιεχόμενο της επαγγελματικής ικανοποίησης.

Οι ατομικοί σχετίζονται με την προσωπικότητα και τα χαρακτηριστικά του ατόμου τα οποία το ωθούν να επιλέξει το επάγγελμα του και συμβάλλουν στο να παραμείνει σε αυτό, ενώ οι κοινωνικοί σχετίζονται με το οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του εργαζομένου. Οι εκπαιδευτικοί παράγοντες αναφέρονται στο εκπαιδευτικό σύστημα και στον τρόπο που τα άτομα προετοιμάζονται για το επάγγελμα τους, στις εμπειρίες που αποκτούν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και στις διαθέσεις που αναπτύσσονται σε αυτά για τη μελλοντική εργασία τους. Οι επαγγελματικοί, τέλος, παράγοντες είναι όλοι εκείνοι οι εργασιακοί παράγοντες που συνθέτουν την επαγγελματική πραγματικότητα του εργαζομένου καθώς και τις γενικότερες συνθήκες εργασίας.

Στην προσπάθεια του να προσδιορίζει ακριβώς τους παραπάνω παράγοντες, ο Δημητρόπουλος καταλήγει στους εξής: Όσον αφορά τους πρόδρομους παράγοντες, αυτοί που εμφανίζονται να έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στην ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από το επάγγελμα τους είναι: α) Ο τρόπος που επέλεξαν το

επάγγελμα, β) Τα κίνητρα που είχαν για να γίνουν εκπαιδευτικοί, γ) Το φύλο τους, δ) Ο κοινωνικός τους περίγυρος και πώς τους επηρέασε στην απόφασή τους, ε) Οι δυνατότητες επιλογών που είχαν πριν αποφασίσουν τι θα σπουδάσουν, ζ) Η επίδοσή τους στις βασικές σπουδές, η) Η ενημέρωσή που είχαν εκ των προτέρων για το επάγγελμα και οι προσδοκίες που είχαν διαμορφώσει για την πραγματικότητα του εκπαιδευτικού.

Αναφορικά με τους σύνδρομους παράγοντες, τα αποτελέσματα από την έρευνα του Δημητρώπουλου σκιαγραφούν τους ακόλουθους: α) Οι ευχάριστες πρακτικές όψεις του επαγγέλματος, όπως η σταθερότητα του επαγγέλματος, οι πολλές αργίες και οι εκτεταμένες διακοπές, το σύντομο εργασιακό ωράριο, οι χαμηλές αλλά σίγουρες αποδοχές, β) Το κύρος του επαγγέλματος, η δυναμικότητα και δημιουργικότητα του, η αίσθηση συμβολής στην αλλαγή του κόσμου, γ) Οι δυνατότητες για επαγγελματική ανάπτυξη και κινητικότητα στην ιεραρχία του επαγγέλματος, δ) Η προσωπική ικανοποίηση του εκπαιδευτικού από την προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο και την επαφή του με τα παιδιά, ε) Η ανταπόδοση που τις περισσότερες φορές ο εκπαιδευτικός λαμβάνει σε εκτίμηση και αγάπη από τα παιδιά και τους γονείς τους.

Σύμφωνα με το μοντέλο των σχέσεων, (General Relationship Model, Gruneberg, 1979) η εργασιακή ικανοποίηση είναι ένα σφαιρικό αποτέλεσμα που συνδέεται με μια ποικιλία διαδικασιών και παραγόντων. Όλοι αυτοί οι παράγοντες, όπως είναι οι εργασιακές συνθήκες, οι ρόλοι, οι ευθύνες, η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού και τα δημογραφικά του στοιχεία έχουν άμεση σχέση με την επαγγελματική ικανοποίηση. Σε έρευνα του ο Fargugia (1986), σχετικά με τις πηγές ικανοποίησης και δυσαρέσκειας των εκπαιδευτικών στη Μάλτα, επισημαίνει τριών ειδών παράγοντες: τους εσωγενείς, όπως είναι η μετάδοση γνώσεων και αξιών στους άλλους, τους ενδιάμεσους, όπως είναι η εκτίμηση από τους γονείς και τη διεύθυνση, η αυτονομία στην τάξη, το θετικό κλίμα με τους συναδέλφους και τους εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι ο καλός μισθός και οι συνθήκες εργασίας. Όπως προκύπτει

από σχετική έρευνα των Lowther et all (1985), οι κυριότεροι παράγοντες επαγγελματικής ικανοποίησης για τους νέους εκπαιδευτικούς είναι εσωγενείς και για τους εμπειρότερους εξωγενείς.

Η θεωρία «παρακίνησης-υγιεινής» του Herzberg (1957) κάνει μια ανάλογη εννοιολογική διάκριση ανάμεσα στην *παρακίνηση*, η οποία είναι μια διαρκής και βιώσιμη κατάσταση προθυμίας του εργαζομένου, προερχόμενη μόνο από εσωτερικά κίνητρα και τη *συμμόρφωση*, που προκαλείται από εξωτερικά κίνητρα και η οποία μπορεί να οδηγεί σε άμεση κινητοποίηση, αλλά είναι σύντομη και χρειάζεται συνεχή ανατροφοδότηση. Η Evans (1998) κάνει ένα διαχωρισμό μεταξύ των συνθηκών που προκαλούν ικανοποίηση στον εκπαιδευτικό (*satisfying*), όπως είναι η αναγνώριση από τους ανωτέρους, η αίσθηση της επιτυχίας και εκείνων που είναι ικανοποιητικές (*satisfactory*), δηλαδή με τις οποίες είναι ικανοποιημένο το άτομο, όπως είναι οι αποδοχές. Εύστοχα, η Evans ονομάζει τις πρώτες συνθήκες «παράγοντες εκπλήρωσης στόχων» (*job fulfillment*) και τις δεύτερες «παράγοντες άνεσης» (*job comfort*).

B.3. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την ικανοποίηση του εκπαιδευτικού από το επάγγελμα του

Η εργασιακή ικανοποίηση είναι μία διάσταση της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών που έχει αποτελέσει, όπως έχουμε αναφέρει, πόλο έλξης για πολλές έρευνες, με αποτέλεσμα να υπάρχει εκτενής βιβλιογραφία, σε αντίθεση με άλλα συναφή θέματα, όπως είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότητα στην εργασία τους και για την επιμόρφωσή τους.

Τα τέλη της δεκαετίας του 1970 αποτελούν ένα χρονικό σημείο εκκίνησης για την εμπειρική διερεύνηση του εκπαιδευτικού έργου που βασίζεται σε δύο παραδοχές: Την αναγνώριση της επαγγελματικής διάστασης της διδασκαλίας και του κοινωνικού ρόλου του σχολείου. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Κυριακίδης (1976) έχει ασχοληθεί με το θέμα της επαγγελματικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών στο βιβλίο του «Η σημερινή κοινωνική κατάσταση του δασκάλου της επαρχίας» με δείγμα 178 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούσαν στο Ν. Ιωαννίνων. Μεταξύ των ευρημάτων της έρευνας βρέθηκε ότι οι πολλές ελλείψεις στα σχολεία αλλά και οι συνθήκες εργασίας των περισσότερων δασκάλων τους προκαλεί μεγάλο βαθμό δυσαρέσκειας με το επάγγελμα τους, όμως σε ποσοστό 74,7% δηλώνουν ικανοποιημένοι και μόνο 22% δηλώνουν δυσαρεστημένοι.

Σε έρευνα του Πυργιωτάκη (1982) για τη μελέτη των προβλημάτων των δασκάλων, που πραγματοποιήθηκε το 1976, τα αποτελέσματα δείχνουν πως ανεξάρτητα από τους λόγους που επέλεξαν το επάγγελμα τους, οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δηλώνουν ότι η συναναστροφή με το παιδί τους δημιουργεί μεγάλη ικανοποίηση και πληρότητα και ότι παρά τις αντίξοες συνθήκες άσκησης του επαγγέλματος, γενικά αισθάνονται ευχαριστημένοι που το ασκούν.

Επίσης, ο Ξωχέλλης (1984), ο οποίος δημοσίευσε την έρευνά του με τίτλο «Το παιδαγωγικό έργο ως κοινωνικός ρόλος» αναφορικά με την αυτοαντίληψη και τις στάσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών, βρήκε ότι 11,5% των εκπαιδευτικών δηλώνουν πάρα πολύ ικανοποιημένοι, 39% πολύ ικανοποιημένοι, 39,3% μέτρια ικανοποιημένοι, 7,4% λίγο ικανοποιημένοι και 2,7% καθόλου ικανοποιημένοι. Ως λόγοι για το βαθμό αυτής της ικανοποίησης αναφέρονται η «συμβολή στη διάπλαση της νέας γενιάς» κατά 85%, η επαφή με τα παιδιά σε ποσοστό 8% και η άσκηση δημοσίου λειτουργήματος σε ποσοστό 7%.

Ο Βιτατζάκης (1990) επιχείρησε να ερευνήσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες εργαζόμενοι στον ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Παίρνοντας συνεντεύξεις από 194 εργαζομένους σε 38 επιχειρήσεις, 20 του δημόσιου τομέα και 18 του ιδιωτικού, κατέληξε, μεταξύ άλλων, στο συμπέρασμα ότι τα 10 κυριότερα προβλήματα που οδηγούν τους δασκάλους στη σκέψη για παραίτηση είναι κατά σειρά: Η απουσία εξειδίκευσης, η ανεπάρκεια μέσων διδασκαλίας, οι αρνητικές επιδράσεις διδασκαλίας, η αδιαφορία γονέων, η δυσαρμονία όσων γίνονται στο σχολείο και στην κοινωνία, τα ακατάλληλα κτίρια, το φτωχό μορφωτικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η έλλειψη ευκαιριών για επιμόρφωση, η διδασκαλία σε πολλές τάξεις, ο περιορισμένος χρόνος διδασκαλίας μαθημάτων. (Δημητρόπουλος, 1998:59)

Σε μια ερευνητική τους προσπάθεια, οι Φρειδερίκου & Τσερούλη-Φολερού (1991), ασχολούνται, επίσης, με τα προβλήματα των δασκάλων. Στηριζόμενες στην ποιοτική ανάλυση 100 συνεντεύξεων με ισάριθμους δασκάλους της περιοχής της Αττικής προσδιορίζουν την ικανοποίηση των δασκάλων πάνω σε τρεις παραμέτρους: Αρχικά, στην ικανοποίηση που σχετίζεται με την καθημερινή άσκηση του επαγγέλματος, στην επαγγελματική σταδιοδρομία τους και στο κύρος που τους δίνει η άσκηση του επαγγέλματος. Σχετικά με την πρώτη παράμετρο, οι δάσκαλοι της έρευνας αισθάνονται σε συντριπτικό ποσοστό απογοητευμένοι, κυρίως λόγω της

έλλειψης ενημέρωσης ως προς την πραγματικότητα της σχολικής ζωής, λόγω της υλικοτεχνικής υποδομής, γνώσης και κατάρτισης, λόγω του μεγάλου αριθμού μαθητών, του εναλλασσόμενου ωραρίου και της χρήσης χώρων από δύο σχολεία.

Όσον αφορά τη δεύτερη παράμετρο, οι δάσκαλοι εμφανίζονται μη ικανοποιημένοι, διότι το συγκεκριμένο επάγγελμα δεν προσφέρει από τη φύση του δυνατότητες ιεραρχικής εξέλιξης. Σε αντίθεση με τους άνδρες, οι δασκάλες είναι περισσότερο ευχαριστημένες. Θεωρούν το επάγγελμα τους ως κατ' εξοχήν γυναικείο, μιας και στο ρόλο τους αφήνονται πολλά περιθώρια για την υλοποίηση του ρόλου τους ως μητέρας και παραπονιούνται λιγότερο για τις οικονομικές απολαβές. Σχετικά με την Τρίτη παράμετρο, οι δάσκαλοι τοποθετούν το επάγγελμα τους στο κάτω μέρος της μεσαίας κοινωνικής τάξης με βάση τις χρηματικές απολαβές και το επίπεδο μόρφωσης που λαμβάνουν. Χειρότερη εκτίμηση για το επάγγελμα τους έχουν οι άντρες δάσκαλοι, ενώ η κυριότερη πηγή τροφοδότησης του επαγγέλματος του δασκάλου με κύρος είναι οι σχέσεις των δασκάλων με τους μαθητές τους.

Για λογαριασμό της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας πραγματοποιήθηκε από τη ΔΗΜΕΛ το 1989-90 πανελλήνια έρευνα με σκοπό την κοινωνιολογική διερεύνηση του Έλληνα εργαζόμενου. Υποκείμενα της έρευνας ήταν ένα δείγμα 4000 μισθωτών που υπηρετούσαν σε 13 μεγάλες πόλεις της χώρας. Σχετικά με την επαγγελματική ικανοποίηση, προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα: Ικανοποιημένοι εμφανίζονται το 60% όσων εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα και το 70% όσων εργάζονται στο δημόσιο. Η έκταση της ικανοποίησης σχετίζεται με διάφορους παράγοντες, όπως είναι το είδος του επαγγέλματος. Περισσότερο ικανοποιημένοι εμφανίζονται οι τραπεζοϋπάλληλοι (88%), με δεύτερους τους εκπαιδευτικούς (86%) και επόμενους τους εργαζόμενους στα νοσοκομεία (71%), τους δημόσιους υπαλλήλους (69%) και τους εργαζόμενους στους δήμους. Αλλαγή επαγγέλματος ελπίζουν να πετύχουν σε μεγαλύτερα ποσοστά οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα.

Επιπλέον, η Παπαναούμ (2003) στο βιβλίο της «Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού» ασχολείται με τη μελέτη διαφόρων όψεων του εκπαιδευτικού επαγγέλματος, μεταξύ των οποίων και με την ικανοποίηση από την εργασία. Οι διαπιστώσεις που προκύπτουν από την εν λόγω έρευνα είναι ότι ικανοποίηση από το επάγγελμα τους αντλούν σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί, με τη δυνατότητα επαφής με τα παιδιά, το αίσθημα προσφοράς που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί και τις διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στο σχολείο να αντισταθμίζουν παράγοντες δυσαρέσκειας, όπως είναι οι συνθήκες εργασίας, οι περιορισμένες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη και επιμόρφωση.

Ειδικότερα, περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς εκφράζουν υψηλό βαθμό επαγγελματικής ικανοποίησης, ιδιαίτερα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρατηρείται διαφοροποίηση στο θέμα της ικανοποίησης από την εργασία, ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και την επαγγελματική εμπειρία. Πιο συχνά δηλώνουν μεγάλη ικανοποίηση από το επάγγελμα οι άνδρες, άνω των 45 ετών οι οποίοι, σύμφωνα με έρευνες, κινούνται προς μία φάση αυτοαποδοχής και στοχασμού και διακατέχονται από συναισθήματα ικανοποίησης και ηρεμίας.

Όσον αφορά την ικανοποίηση από το πλαίσιο εργασίας, μόνο το «ωράριο» συγκεντρώνει ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του 50% στην απάντηση «πολύ και πάρα πολύ ικανοποιημένος-γη». Λιγότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς δηλώνουν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από τα «περιθώρια αυτονομίας», ενώ ένας στους τέσσερις από τις συνθήκες εργασίας. Αξιοσημείωτο είναι πως μόλις ένας στους δέκα εκφράζει μεγάλη ικανοποίηση για «τις ευκαιρίες επιμόρφωσης», «την επαγγελματική εξέλιξη», «τις αποδοχές». Ιδιαίτερα αρνητική είναι η εικόνα για «τις ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης και επιμόρφωσης» όπου το 88,7% των συμμετεχόντων δηλώνουν καθόλου ή λίγο ικανοποιημένοι.

Ωστόσο, μεγάλη ικανοποίηση αντλούν οι εκπαιδευτικοί της συγκεκριμένης έρευνας από τις σχέσεις με τους μαθητές και τους συναδέλφους (84,7% και 81,3%

αντίστοιχα). Αναφορικά με τη βαθμίδα όπου υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί, συχνότερα δηλώνουν μεγάλη ικανοποίηση οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας σε όλες τις επιμέρους όψεις εκτός από το «ωράριο». Αυτό εξηγείται λόγω της διαφορετικότητας των συνθηκών που είναι πιο ευνοϊκές στα δημοτικά σχολεία στο θέμα της αυτονομίας του εκπαιδευτικού ή στις σχέσεις με τους γονείς, μιας και δεν υπάρχει η πίεση των εισαγωγικών εξετάσεων, οι μαθητές δεν έχουν έντονες εξωσχολικές επιρροές και το ενδιαφέρον των γονέων είναι μεγαλύτερο. Δεν μπορούν, ωστόσο, να δοθούν ανάλογες ερμηνείες για τις διαφορές που καταγράφονται στην ικανοποίηση από το μισθό, την επαγγελματική εξέλιξη και επιμόρφωση, αφού οι όροι είναι οι ίδιοι και για τους εκπαιδευτικούς των δύο βαθμίδων.

Στον διεθνή χώρο, ενδιαφέροντα είναι τα αποτελέσματα μιας εθνικής έρευνας που διεξήχθη στην Αμερική το 1986 σε 1,144 εκπαιδευτικούς του δημοσίου και 448 του ιδιωτικού τομέα σχετικά με την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με αυτά, το 90% των εκπαιδευτικών του δημόσιου τομέα και το 96% των εκπαιδευτικών του ιδιωτικού τομέα επέλεξαν τις απαντήσεις 1-5 από μια κλίμακα 10 απαντήσεων όπου το 1 ισοδυναμεί με την απάντηση «εξαιρετικά δυσαρεστημένος-η». Επίσης, το 71% των εκπαιδευτικών του δημοσίου και το 81% του ιδιωτικού τομέα κατέταξαν την επαγγελματική τους ικανοποίηση στο 1, 2 ή 3. (Albert & Levine, 1990:47)

Στην Ελλάδα, μια συγκριτική έρευνα για την ιδιωτική και δημόσια εκπαίδευση είναι αυτή του Κουτούζου για τις στάσεις των νέων ηλικίας από 16-23 ετών και των γονιών τους ηλικίας 35-55 ετών προς την ιδιωτική και δημόσια εκπαίδευση. Από τα ευρήματα προέκυψε ότι 72% των νέων θεωρεί την εκπαίδευση στα ιδιωτικά σχολεία καλύτερη, αιτιολογώντας σε ποσοστό 37,2% ότι το σημείο στο οποίο το ιδιωτικό σχολείο διαφέρει από το δημόσιο είναι η ποιότητα των εκπαιδευτικών. 21,2% των νέων δήλωσε ότι είναι οι εγκαταστάσεις, 21% η φροντίδα προς τους μαθητές, 13,9% ο τρόπος διδασκαλίας και η όρεξη για δουλειά, καθώς ο εκπαιδευτικός δεν

παρουσιάζεται στην έδρα βαριεστημένος, αφού έχει να δώσει λόγο στον εργοδότη του που παρακολουθεί τα πράγματα από πολύ κοντά. Το 23% του δείγματος απάντησε ότι δε βρίσκει διαφορές μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας εκπαίδευσης, δηλώνοντας ότι «οι εκπαιδευτικοί έχουν τελειώσει την ίδια πανεπιστημιακή σχολή», «Η διδασκόμενη ύλη είναι η ίδια», «αν θέλει κανείς να μάθει, μπορεί παντού» κ.ά. (Κουτούζος, 1990:29)

Στην ερώτηση «ποιο είδος εκπαίδευσης θα διάλεγες, αν είχες την ευκαιρία;» το 64,8% απάντησε την ιδιωτική και το 35,3% τη δημόσια, επιβεβαιώνοντας και πάλι την προτίμηση των νέων για την ιδιωτική εκπαίδευση. Οι λόγοι που θα επέλεγαν την ιδιωτική εκπαίδευση είναι κατά αύξουσα σειρά: Οι καλύτεροι εκπαιδευτικοί (46,7%), ο προγραμματισμός του σχολείου (15,4%), η μετάβαση στο σχολείο με λεωφορείο του σχολείου (11,3%), ο οργανωμένος αθλητισμός (10,3%), οι επισκέψεις σε μουσεία (8,6%), η καλύτερη επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια του μαθητή (7,7%).

Σύμφωνα με την αναφορά του Εθνικού Κέντρου Εκπαιδευτικής Στατιστικής της Αμερικής (NCES, 1997) οι εκπαιδευτικοί των ιδιωτικών σχολείων τείνουν να είναι πιο ικανοποιημένοι από το επάγγελμα τους από τους συναδέλφους τους στο δημόσιο τομέα και οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τείνουν να είναι πιο ικανοποιημένοι επαγγελματικά από τους εκπαιδευτικούς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην ίδια αμερικανική έρευνα, οι νέοι και όχι τόσο έμπειροι εκπαιδευτικοί στα δημόσια σχολεία έχουν υψηλότερα επίπεδα επαγγελματικής ικανοποίησης από τους παλαιότερους και πιο έμπειρους. Στα ιδιωτικά σχολεία, η σχέση είναι διπολική, καθώς οι πολύ νέοι και οι πολύ έμπειροι έχουν τα υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης.

Αναφορικά με την έρευνα που διεξήχθη από τη Διεύθυνση Παιδαγωγικών Καινοτομιών του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών της Ισπανίας, το 1992-'93 για όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης, προκύπτουν τα εξής: Από πλευράς γενικής ικανοποίησης από το επάγγελμα, το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών

δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο. Ειδικότερα, το 67% των εκπαιδευτικών δηλώνει λίγο και καθόλου ικανοποιημένο από τις αποδοχές, και το 32% των εκπαιδευτικών δηλώνει αρκετά και πολύ ικανοποιημένο. Από το ωράριο εργασίας και το πρόγραμμα, το 51% των εκπαιδευτικών εμφανίζεται δυσαρεστημένο. Στην πλειοψηφία τους, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι δεν αναγνωρίζεται όσο πρέπει η αξία τους επαγγέλματος τους, ωστόσο, το 80,6% δηλώνει ότι δε σκοπεύει να αλλάξει επάγγελμα. Σε έρευνα των Borg & Riding (1991) για την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών σε σχέση με κάποιες παραμέτρους, προέκυψε, όπως ήταν αναμενόμενο, αρνητική σχέση μεταξύ του άγχους στην εργασία και του βαθμού ικανοποίησης των εκπαιδευτικών, θετική μεταξύ επαγγελματικής ικανοποίησης και αυτοεκτίμησης των εκπαιδευτικών και αρνητική μεταξύ ικανοποίησης και συχνών απουσιών από την εργασία (Δημητρόπουλος, 1998:45-46, 31)

Οι Brown & Cashel (1995) διερευνούν τη σχέση ελεύθερου χρόνου και επαγγελματικής ικανοποίησης των γυναικών δασκάλων, βρίσκοντας ότι οι δασκάλες που συμμετέχουν σε δραστηριότητες με ψυχολογικές ανταμοιβές, κοινωνική αλληλεπίδραση και ψυχική ηρεμία, διαθέτουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο για τον εαυτό τους και νιώθουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από το επάγγελμα τους. Με δείγματα δασκάλων από κινεζικές περιοχές, οι Huei-Jane WU & You-I WU (2001) διερευνούν τη σχέση επαγγελματικής ικανοποίησης με το κοινωνικό περιβάλλον και τα χαρακτηριστικά της εργασίας τους, ως παράγοντας κοινωνικού δικτύου και οι εξωτερικές ανταμοιβές συσχετίζονται θετικά με την εργασιακή ικανοποίηση, ενώ αρνητικά συνδέεται οι επιβαρυνόμενοι ρυθμοί εργασίας.

Εν κατακλείδι, διαπιστώνουμε πως κοινός τόπος όλων σχεδόν των ερευνών είναι η έλλειψη ικανοποίησης των εκπαιδευτικών από εξωγενείς παράγοντες του πλαισίου εργασίας, όπως οι συνθήκες εργασίας, οι ευκαιρίες για επιμόρφωση και επαγγελματική εξέλιξη, κτηριακά προβλήματα ή ανεπάρκειες στα εποπτικά μέσα. Αυτή η δυσαρέσκεια, ωστόσο, φαίνεται να αντισταθμίζεται από την ικανοποίηση που

βιώνουν οι εκπαιδευτικοί από εσωγενείς παράγοντες, όπως είναι η αίσθηση αποστολής και κοινωνικού έργου που έχουν οι εκπαιδευτικοί ή η δημιουργικότητα και η ζωντάνια που συνεπάγεται η επαφή με τους μαθητές. Σχετικά με την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών στην ιδιωτική και δημόσια εκπαίδευση, ελάχιστες έρευνες υπάρχουν στον ελληνικό χώρο, ενώ από τις ξένες διαφαίνεται μια μεγαλύτερη επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών στον ιδιωτικό χώρο, χωρίς βέβαια να επιτρέπονται γενικεύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : Η μεθοδολογία της έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί μια συνοπτική παρουσίαση της έρευνας από την σχεδίαση, μέχρι την υλοποίηση της. Θα περιγραφούν η μεθοδολογία της, δηλαδή η ακριβής διαδικασία που ακολουθήθηκε όσον αφορά τον πληθυσμό, το δείγμα των υποκειμένων, καθώς και τον τρόπο συλλογής των δεδομένων.

A. Μεθοδολογία και μέσα συλλογής των δεδομένων

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η *ποσοτική έρευνα*. Για την ανάκτηση δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του *ερωτηματολογίου*.

Ως βασικό μέσον για την συγκέντρωση των ποσοτικών δεδομένων, χρησιμοποιήθηκε το *ερωτηματολόγιο*. Πρόκειται για ένα ερωτηματολόγιο κλασικής μορφής, αποτελούμενο από 20 ερωτήσεις ως επί το πλείστον κλειστού τύπου και όπου κριθεί αναγκαίο από ερωτήσεις ανοικτού τύπου (βλ. Παράρτημα).

Το ερωτηματολόγιο που ετοιμάσαμε και μοιράσαμε στα υποκείμενα ήταν ανώνυμο.

B. Η Διαδικασία

Η όλη προσπάθεια στηρίχθηκε σε διαδικασίες που καθορίζονται από τη μέθοδο της δημοσκόπησης. Καταρχάς, μέσα από τον γενικό προβληματισμό, διατυπώθηκε το κεντρικό πρόβλημα και στη συνέχεια, αφού μορφοποιήθηκαν συγκεκριμένοι ερευνητικοί άξονες, άρχισαν να κατασκευάζονται οι ερωτήσεις. Μετά από μακρά περίοδο αναζητήσεων, αναθεωρήσεων και τροποποιήσεων του περιεχομένου των ερωτήσεων, οριστικοποιήθηκε το τελικό κείμενο του ερωτηματολογίου, το οποίο δόθηκε σε 80 εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής, μέχρι το τέλος Οκτωβρίου 2007. Κατά τα μέσα Νοεμβρίου συγκεντρώθηκαν κατά

τον ίδιο τρόπο, 60 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια. Κατά τα μέσα του ίδιου μήνα διανεμήθηκε για δεύτερη φορά το ερωτηματολόγιο στους 20 εκπαιδευτικούς.

Τελικά συγκεντρώθηκαν 80 ερωτηματολόγια έως τα τέλη Δεκεμβρίου που είχε αποφασιστεί ως καταληκτική ημερομηνία. Μετά την ολοκλήρωση της επιστροφής των ερωτηματολογίων ακολούθησε η κωδικοποίηση των απαντήσεων, ενώ η μηχανοργάνωση τους σε υπολογιστή πραγματοποιήθηκε με ειδικό στατιστικό πρόγραμμα ανάλυσης δεδομένων για τις κοινωνικές επιστήμες (SPSS).

Γ. Πλήθος, Δείγμα, Δειγματοληψία

Αρχικά η έρευνα μας επρόκειτο να στηριχθεί στη σύγκριση εκπαιδευτικών που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, με τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στον δημόσιο τομέα. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία μέσω του διαδικτύου απ' όπου προέκυψαν 32 Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί, πρώην κρατικοί και 23 Ιδιωτικοί Παιδικοί Σταθμοί. Ξεκινήσαμε να μοιράζουμε τα ερωτηματολόγια. Στον πρώτο κιάλας Δημόσιο Παιδικό Σταθμό συναντήσαμε και το βασικότερο πρόβλημα, το οποίο μας ανάγκασε να αλλάξουμε όλο το ύφος της πτυχιακής εργασίας. Η διευθύντρια του συγκεκριμένου Παιδικού Σταθμού μας ενημέρωσε ότι χρειάζεται σχετική άδεια από την προϊσταμένη αρχή του Δήμου Θεσσαλονίκης. Μετά από τηλεφωνική επικοινωνία μας ζητήθηκε να καταθέσουμε στο υπεύθυνο τμήμα για τους Παιδικούς Σταθμούς του Δήμου Θεσσαλονίκης σχετική αίτηση και μαζί με αυτό παράρτημα του ερωτηματολογίου, έτσι ώστε να μας επιτραπεί η διενέργεια της έρευνας.

Μετά από άκαρπη αναμονή 20 περίπου ημερών, ενημερωθήκαμε τηλεφωνικώς ότι για να μας επιτραπεί η διανομή των ερωτηματολογίων στους Παιδικούς Σταθμούς του Δήμου Θεσσαλονίκης, θα έπρεπε να παραληφθούν οι ερωτήσεις (14,15) του παραρτήματος, οι οποίες αναφέρονται στις σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και διεύθυνσης.

Αφού ενημερώσαμε για την όλη κατάσταση τον επιβλέποντα καθηγητή, αποφασίστηκε από κοινού να γίνει μια νέα προσέγγιση στο αρμόδιο τμήμα του Δήμου. Κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας κατά την οποία εξηγήσαμε στην

υπεύθυνη του τμήματος ότι η έρευνα ήταν ανώνυμη και ο μόνος σκοπός της ήταν να παρουσιαστούν και στη συνέχεια να δημοσιευθούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής από το επάγγελμά τους, η απάντηση ήταν αρνητική.

Τέλος, ως ερευνητική ομάδα αποφασίσαμε να μην αφαιρεθούν οι ερωτήσεις αυτές καθώς θεωρούνται ως σημαντικές και από τις οποίες προέκυψαν σημαντικά στοιχεία όσον αφορά την επαγγελματική ικανοποίηση.

Κατά συνέπεια, επικεντρώσαμε το ερευνητικό ενδιαφέρον μας μόνο σε υποκείμενα που απασχολούνται σε Ιδιωτικούς Παιδικούς Σταθμούς..

Μέσω του διαδικτύου βρέθηκε κατάλογος με 23 Ιδιωτικούς Παιδικούς Σταθμούς. Ο κατάλογος πλην των ονομάτων, περιείχε ακριβείς διευθύνσεις και τηλέφωνα επικοινωνίας. Ύστερα από έλεγχο βρέθηκε ότι από τους 23 Παιδικούς Σταθμούς 8 από αυτούς είχαν σταματήσει να λειτουργούν για διάφορους λόγους μέσα στα τρία χρόνια. Κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας με τους υπόλοιπους 15 Παιδικούς Σταθμούς, εντοπίστηκαν 80 εργαζόμενοι εκπαιδευτικοί.

Μοιράστηκαν τα ερωτηματολόγια έως τα τέλη Οκτωβρίου και ως τα τέλη Δεκεμβρίου είχαν συγκεντρωθεί συνολικά 80 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια.

Στην συγκεκριμένη έρευνα το αξιοσημείωτο ήταν ότι το δείγμα των υποκειμένων ισούται με το πλήθος των υποκειμένων, γεγονός που μας επέτρεψε την ακριβή εξαγωγή στατιστικών αναλύσεων και συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : Τα αποτελέσματα της έρευνας

1. Περιγραφή του δείγματος που προέκυψε ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του

α) Από το σύνολο των 80 υποκειμένων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, η κατανομή των δημογραφικών χαρακτηριστικών με βάση το φύλο, την ηλικία, και την οικογενειακή κατάσταση, όπως παρουσιάζεται στον συγκεντρωτικό **πίνακα 1** διαμορφώνεται ως εξής:

1) Ανάλογα με το *φύλο*, (α)οι γυναίκες είναι 80 (100,0%), ενώ δεν υπάρχει κανένας άνδρας. Η στατιστικά αποδεδειγμένη απουσία των ανδρών που παρατηρείται αποδεικνύει ότι το επάγγελμα των βρεφονηπιοκόμων είναι αποκλειστικά γυναικοκρατούμενο.

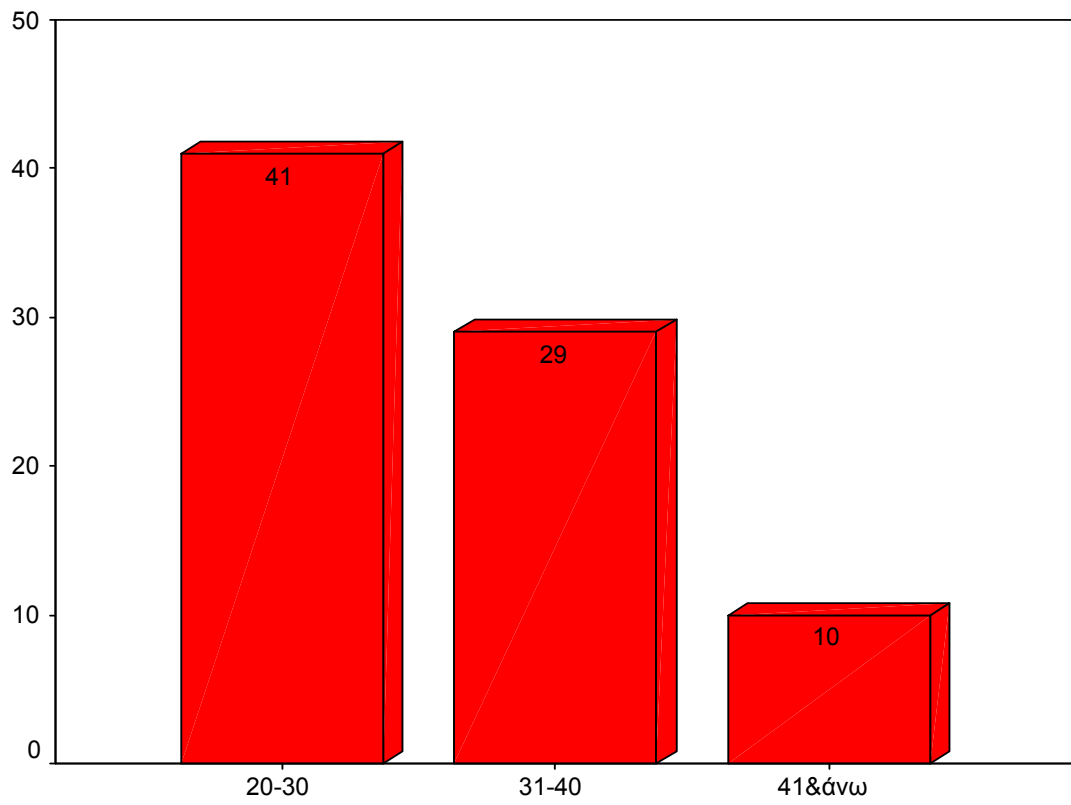
2) Ανάλογα με την *ηλικία*, (α) στην ηλικιακή ομάδα 20-30 ετών ανήκουν 41 υποκείμενα (51,3%), (β) στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ανήκουν 29 υποκείμενα (36,3%), (γ) στην ηλικιακή ομάδα 41 και άνω ανήκουν 10 υποκείμενα (12,5%). Η στατιστικά μεγαλύτερη συχνότητα που παρατηρείται κυρίως στην πρώτη και δεύτερη ηλικιακή ομάδα αποδεικνύει το γεγονός ότι υπάρχει ικανοποιητική απορρόφηση των αποφοίτων στην ειδικότητα των βρεφονηπιοκόμων ,

3) Ανάλογα με την *οικογενειακή κατάσταση*, (α) οι άγαμοι είναι 47 υποκείμενα (58,8%), (β) οι έγγαμοι είναι 26 υποκείμενα (32,5%) και τέλος (γ) οι διαζευγμένοι είναι 7 υποκείμενα (8,8%).

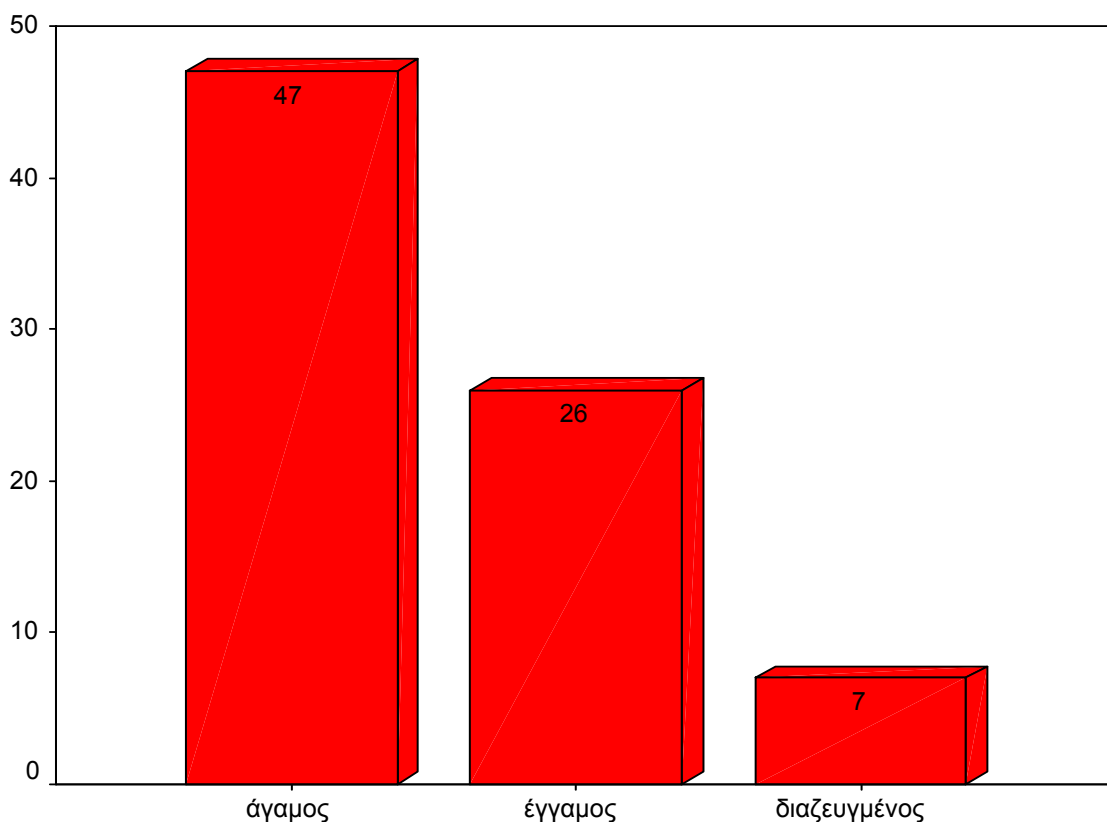
Πίνακας 1 : «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Φύλο, Ηλικία, Οικογενειακή κατάσταση»

		Συχνότητα N	Εκατ. Ποσ. %
Φύλο	Γυναίκα	80	100,0
Ηλικία	20-30	41	51,3
	31-40	29	36,3
	41 και άνω	10	12,5
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	47	58,8
	Έγγαμος	26	32,5
	Διαζευγμένος	7	8,8
Σύνολο		80	100,0

Γράφημα 1: Ηλικία

Γράφημα 2:Οικογενειακή κατάσταση

β) Η παραπάνω εικόνα των δημογραφικών χαρακτηριστικών συμπληρώνεται με τον **πίνακα 2**, όπου φαίνεται ο *τόπος γέννησης* αλλά και ο *τόπος διαμονής* των υποκειμένων.

1) Παρατηρώντας τα δεδομένα του πίνακα που αναφέρεται στον *τόπο γέννησης* φαίνεται καταρχήν ότι παρά την ύπαρξη επιμέρους διαφορών γενικά υπάρχει αντιπροσώπευση του δείγματος από πολλές πόλεις. Περαιτέρω, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος προέρχεται από την Θεσσαλονίκη, δηλ. 43 υποκείμενα (53,8%).

2) Τέλος, όσον αφορά τον *τόπο διαμονής* εμφανίζεται σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της έρευνας ότι και τα 80 υποκείμενα έχουν ως έδρα διαμονής την πόλη της Θεσσαλονίκης.

Πίνακας 2: «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Τόπος γέννησης, Τόπος διαμονής».

		Συχνότητα N	Εκατ.ποσ. %
Τόπος Γέννησης	Αθήνα	3	3.8
	Θεσσαλονίκη	43	53.8
	Κεντρική Μακεδονία	7	8.8
	Δυτική Μακεδονία	10	12.7
	Θράκη	2	2.5
	Θεσσαλία	13	13.9
	Πελοπόννησος	1	1.3
	Εξωτερικό	3	3.8
Τόπος διαμονής	Θεσσαλονίκη	80	100,0
ΣΥΝΟΛΟ		80	100,0

γ) Από τα δεδομένα του συγκεντρωτικού **πίνακα 3**, προκύπτει η εικόνα της εργασιακής σχέσης των βρεφονηπιοκόμων και τα έτη απασχόλησης τους στους Παιδικούς Σταθμούς.

1) Τα δεδομένα προέρχονται από έρευνα που διεξήχθη σε 80 ιδιωτικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς, λόγω άρνησης της υπεύθυνης των βρεφονηπιακών σταθμών του δήμου Θεσσαλονίκης να συνεχίσουμε την μελέτη μας.

2) Παρατηρώντας τα δεδομένα του πίνακα που αναφέρεται στην *εργασιακή σχέση απασχόλησης στον Παιδικό Σταθμό*, παρουσιάζεται η εξής εικόνα (α) 16 υποκείμενα (20,0%), κατέχουν μόνιμη θέση, (β) 38 υποκείμενα (47,5%) έχουν σύμβαση αορίστου χρόνου, και τέλος 26 υποκείμενα (32,5%) έχουν σύμβαση ορισμένου χρόνου

3)Όσον αφορά τα υποκείμενα που απάντησαν ότι έχουν σύμβαση ορισμένου χρόνου με τον παιδικό σταθμό, διαμορφώνεται η εξής εικόνα: (α) 9 υποκείμενα (34,6%) έχουν εξάμηνη σύμβαση (β) 3 υποκείμενα (11,5%) δωδεκάμηνη σύμβαση και τέλος (γ) 14 υποκείμενα (53,8%) άλλου είδους σύμβαση

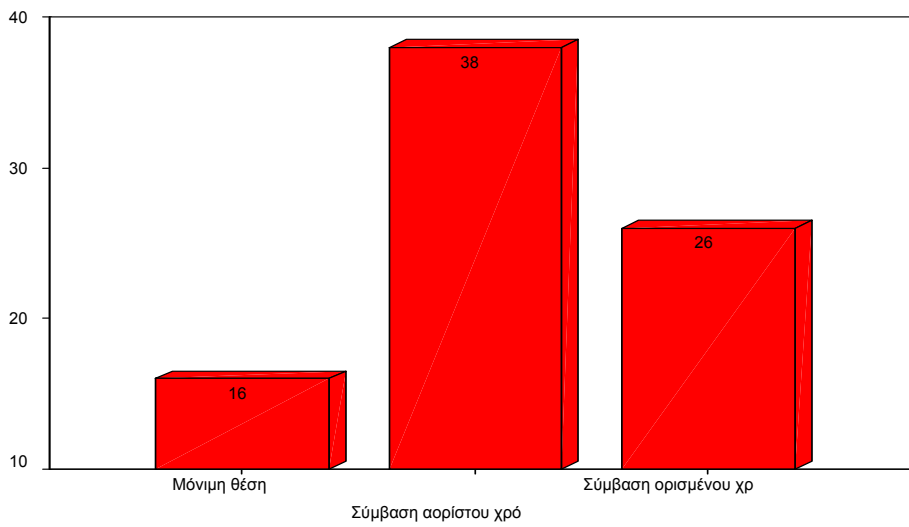
4) Τέλος, ανάλογα με τα *χρόνια απασχόλησης ως βρεφονηπιοκόμων*, στην πρώτη ηλικιακή ομάδα (1-5 χρόνια) ανήκουν 39 υποκείμενα (48,8%), στην δεύτερη ηλικιακή ομάδα (6-10 χρόνια) ανήκουν 13 υποκείμενα (16,3%), στην τρίτη ηλικιακή ομάδα (11-15 χρόνια) ανήκουν 15 υποκείμενα (18,8%), στην τέταρτη ηλικιακή ομάδα (16-25 χρόνια) ανήκουν 11 υποκείμενα (13,8%) και στην τελευταία ηλικιακή ομάδα (26-30 χρόνια) ανήκουν 2 υποκείμενα (2,5%).

Η στατιστικά μεγαλύτερη συχνότητα που παρατηρείται κυρίως στην πρώτη ηλικιακή κλίμακα, γεγονός που αποδεικνύει ότι έχουν γίνει πρόσφατα πολλοί διορισμοί, με αποτέλεσμα να εισέλθει νέο δυναμικό βρεφονηπιοκόμων στην προσχολική εκπαίδευση.

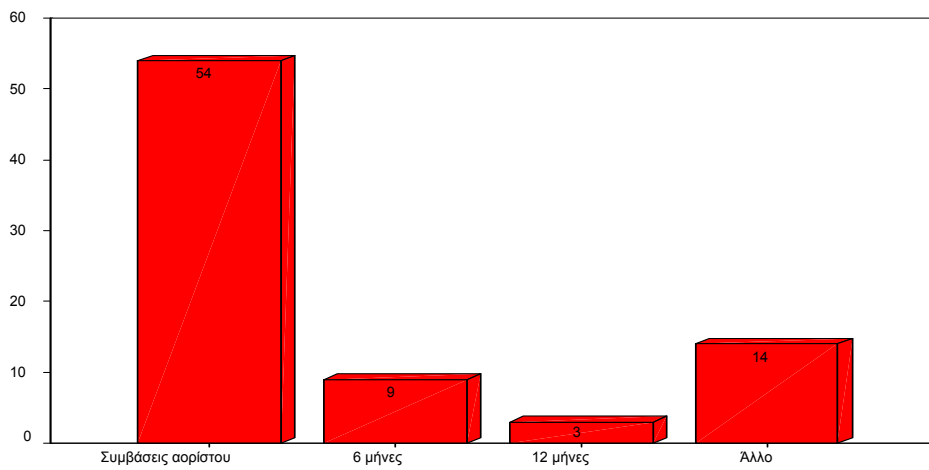
Πίνακας 3 : «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών *Βρεφονηπιακός Σταθμός που απασχολείστε, Εργασιακή σχέση απασχόλησης στον παιδικό σταθμό, Σε περίπτωση σύμβασης πιο το διάστημα αυτής, Χρόνια απασχόλησης ως Βρεφονηπιαγωγός*».

		Συχνότητα N	Εκατ.ποσ. %
Βρεφονηπιακός σταθμός απασχόλησης	Ιδιωτικός σταθμός	80	100,0
Εργασιακή σχέση απασχόλησης στον παιδικό σταθμό	Μόνιμη θέση	16	20,0
	Σύμβαση αορίστου χρόνου	38	47,5
	Σύμβαση ορισμένου χρόνου	26	32,5
Σε περίπτωση σύμβασης ορισμένου χρόνου πιο το διάστημα αυτής;	6 μήνες	9	34,6
	12 μήνες	3	11,5
	Άλλο	14	53,8
Χρόνια απασχόλησης ως βρεφονηπιαγωγός	1-5 χρόνια	39	48,8
	6-10 χρόνια	13	16,3
	11-15 χρόνια	15	18,8
	16-25 χρόνια	11	13,8
	26-30 χρόνια	2	2,5
Σύνολο		80	100,0

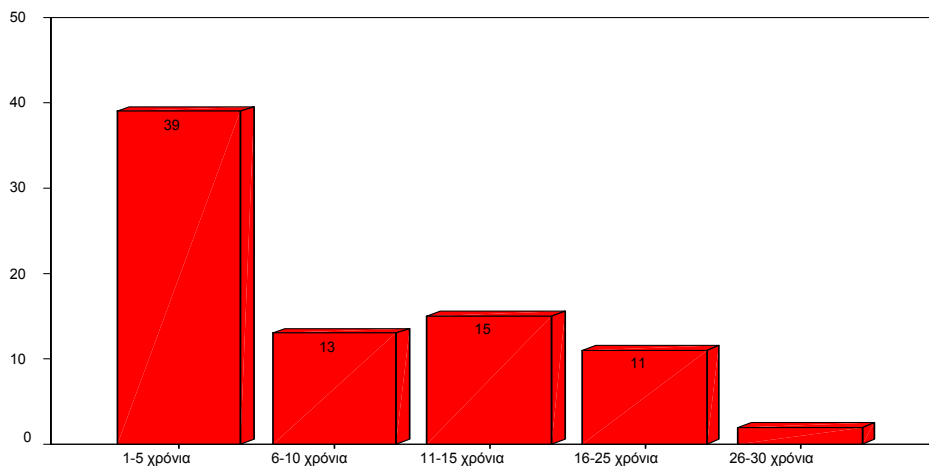
Γράφημα 3: Είδος Εργασιακής σχέσης απασχόλησης στον παιδικό σταθμό

Γράφημα 4: Χρονική διάρκεια σύμβασης ορισμένου χρόνου

Γράφημα 5: Χρόνια απασχόλησης ως βρεφονηπιαγωγός

δ) Σύμφωνα με τα δεδομένα του συγκεντρωτικού πίνακα 4 προκύπτει η εικόνα της επιμόρφωσης των παιδαγωγών προσχολικής αγωγής. Έτσι ένα μεγάλο μέρος του δείγματος, δηλαδή:

1) (α) 29 υποκείμενα (36,3%) αποτελείται από πτυχιούχους ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής), γεγονός που δείχνει ότι οι περισσότερες θέσεις εργασίας που προορίζονται για τους βρεφονηπιοκόμους, τελικά καλύπτονται από άτομα που προέρχονται από την προαναφερθείσα σχολή. Το στοιχείο αυτό φανερώνει ότι άτομα με πτυχίο ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής), αποκτούν το δικαίωμα να εργασθούν και στις δύο ειδικότητες (νηπιαγωγοί – βρεφονηπιοκόμοι). Το συμπέρασμα το οποίο αποδίδεται από την παρακάτω έρευνα παρουσιάζει μία εικόνα κατά την οποία εμφανίζεται μείωση θέσεων εργασίας οι οποίες προορίζονταν για κατόχους πτυχίων χαμηλότερης βαθμίδας (πτυχίο ΤΕΙ, πτυχίο ΙΕΚ, πτυχίο ΚΑΤΕΕ κα). (β) 26 υποκείμενα (32,5%) κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ (Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας), (γ) 9 υποκείμενα (11,3%) κατέχουν πτυχίο δημοσίου ΙΕΚ, (δ) 7 υποκείμενα (8,8%) κατέχουν πτυχίο ιδιωτικού ΙΕΚ, (ε) 3 υποκείμενα (3,8%) κατέχουν πτυχίο ΚΑΤΕΕ, (στ) 5 υποκείμενα (6,3%) κατέχουν πτυχίο Τεχνικού Λυκείου (ειδικότητα Βρεφονηπιοκομίας) και τέλος (ζ) 1 υποκείμενο (1,3%) είναι κάτοχος Άλλου τύπου πτυχίου.

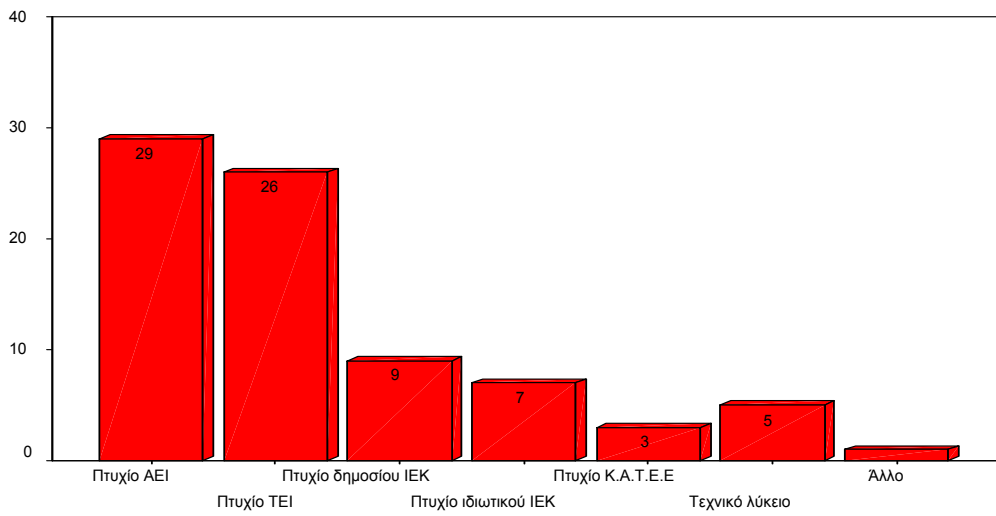
2) Παρατηρώντας τα δεδομένα του πίνακα που αναφέρονται στις μεταπτυχιακές σπουδές, η εικόνα διαμορφώνεται ως εξής: (α) 8 υποκείμενα (10%) κατέχουν Master, (β) 2 υποκείμενα (2,5%) κατέχουν διδακτορικό, και τέλος γ) 70 υποκείμενα (87,5%), που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, δεν έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Η στατιστικά μεγαλύτερη συχνότητα που παρατηρείται στην κατηγορία της έλλειψης μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενδεχομένως να οφείλεται, πρώτον στο γεγονός ότι οι νέοι πτυχιούχοι δεν θεωρούν απαραίτητο εφόδιο για την περαιτέρω επαγγελματική τους πορεία, την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου, δεύτερον, στο γεγονός ότι δεν υπάρχει δυνατότητα να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές απαιτήσεις τέτοιου είδους σπουδών και τρίτον στην μείωση ψυχικού σθένους, λόγω πολλών ετών φοίτησης.

3) Τέλος, όσων αφορά την συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά σεμινάρια 65 υποκείμενα (81,3%) παρακολούθησαν προγράμματα επιμόρφωσης, ενώ 15 υποκείμενα (18,8%) δεν συμμετείχαν σε κανένα επιμορφωτικό πρόγραμμα.

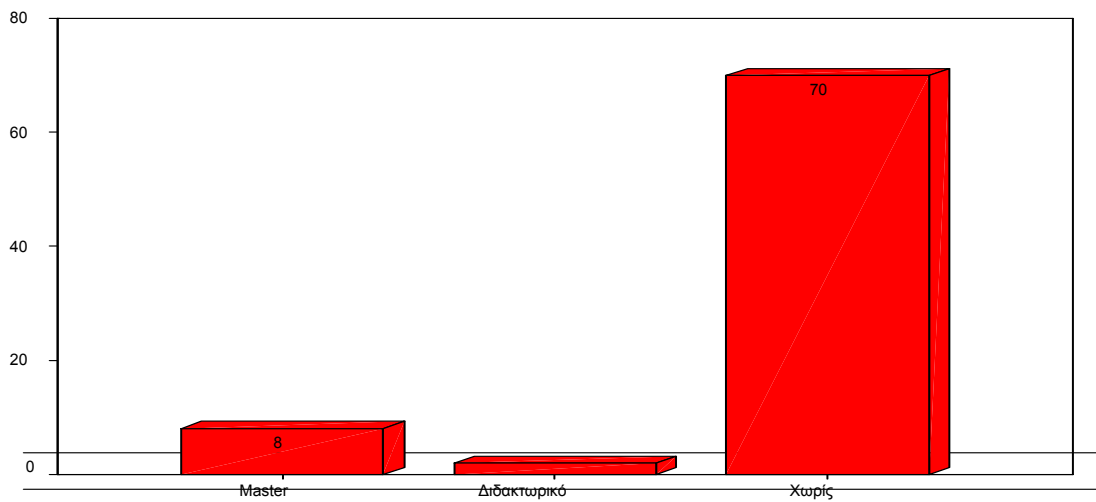
Πίνακας 4 : «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών Τύπος πτυχίου, Μεταπτυχιακές σπουδές, Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια».

		Συχνότητα N	Εκατ.ποσ. %
Τύπος πτυχίου	Πτυχίο ΑΕΙ (Τμήμα Προσχολικής Αγωγής)	29	36,3
	Πτυχίο ΤΕΙ (Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας)	26	32,5
	Πτυχίο Δημοσίου ΙΕΚ	9	11,3
	Πτυχίο Ιδιωτικού ΙΕΚ	7	8,8
	Πτυχίο ΚΑΤΕΕ	3	3,8
	Πτυχίο Τεχνικού Λυκείου(Ειδικότητα Βρεφονηπιοκομίας)	5	6,3
	Άλλο	1	1,3
Μεταπτυχιακές σπουδές	Master	8	10
	Διδακτορικό	2	2,5
	Χωρίς	70	87,5
Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια	Ναι	65	81,3
	Όχι	15	18,8
Σύνολο		80	100,0

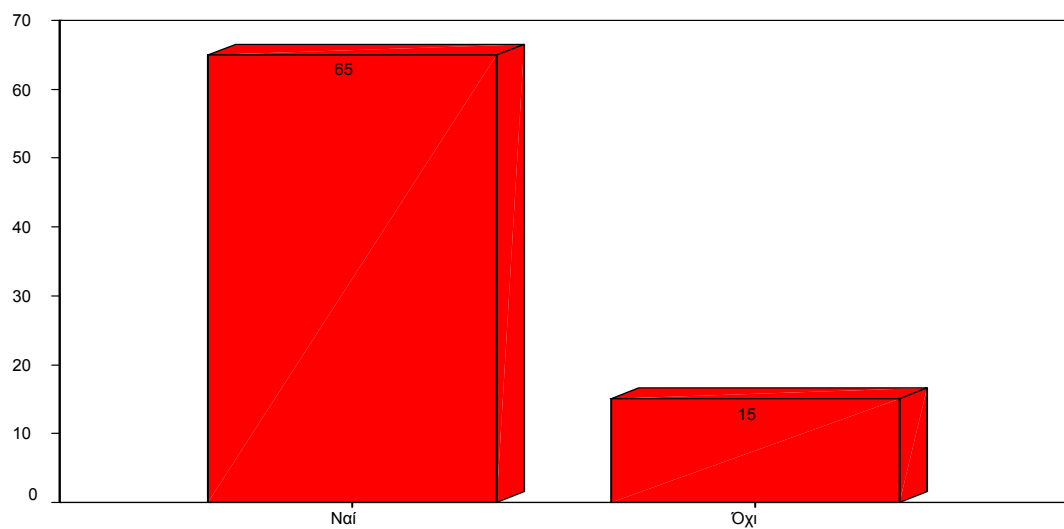
Γράφημα 6: Τύπος πτυχίου

Γράφημα 7: Μεταπτυχιακές σπουδές

Γράφημα 8: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια

2. Περιγραφή του δείγματος που προέκυψε ως προς τις μεταβλητές που ερευνήθηκαν

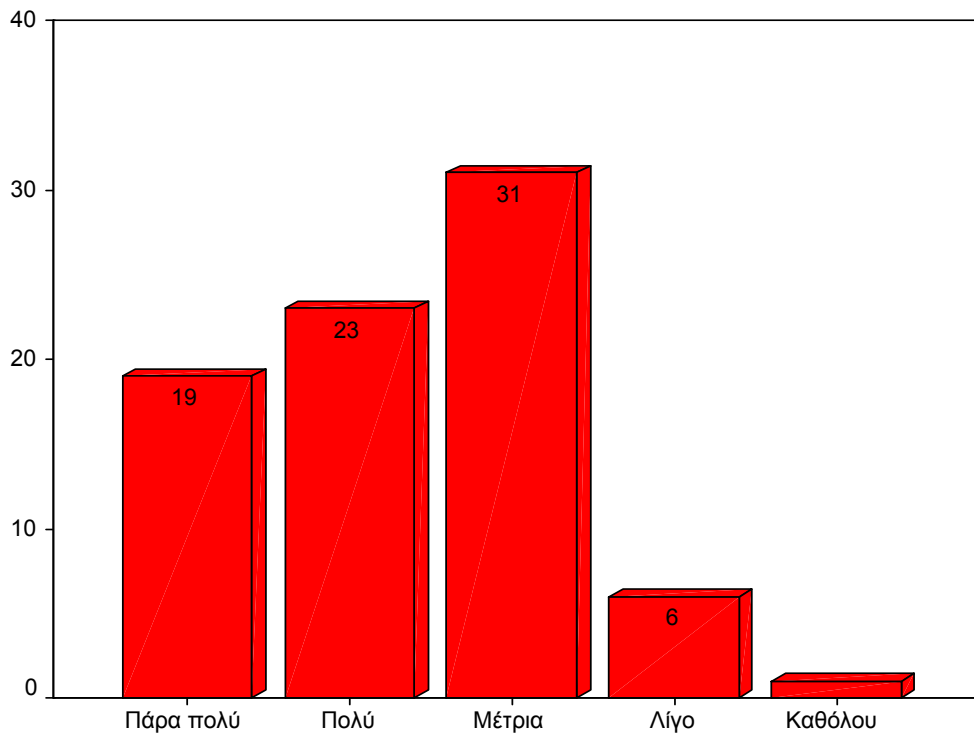
α) Στον συγκεντρωτικό **πίνακα 5** φαίνεται η *επαγγελματική και η οικονομική ικανοποίηση των υποκειμένων.*

Ειδικότερα, όσον αφορά την *επαγγελματική ικανοποίηση*, (α) 19 υποκείμενα (23,8%) απάντησαν ότι αισθάνονται πάρα πολύ ικανοποιημένα, (β) 23 υποκείμενα (28,8%) απάντησαν πολύ ικανοποιημένα, (γ) 31 υποκείμενα (38,8%) απάντησαν ότι είναι *μέτρια* ικανοποιημένα, (δ) 6 υποκείμενα (7,5%) απάντησαν ότι είναι *λίγο* ικανοποιημένα και τέλος, (ε) 1 υποκείμενο (1,3%) απάντησε ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από το επάγγελμα. Επιπλέον όσον αφορά την *οικονομική ικανοποίηση*, α) 1 υποκείμενο (1,3%) απάντησε ότι είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο, β) 11 υποκείμενα (13,8%) απάντησαν ότι είναι πολύ ικανοποιημένα, γ) 35 υποκείμενα (43,8%), που αποτελούν και το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησαν ότι είναι *αρκετά* ικανοποιημένα, δ) 25 υποκείμενα (31,3%) απάντησαν ότι είναι *μέτρια* ικανοποιημένα και τέλος, ε) 8 υποκείμενα (10,0%) απάντησαν ότι δεν είναι *καθόλου* ικανοποιημένα από τις οικονομικές απολαβές του επαγγέλματος.

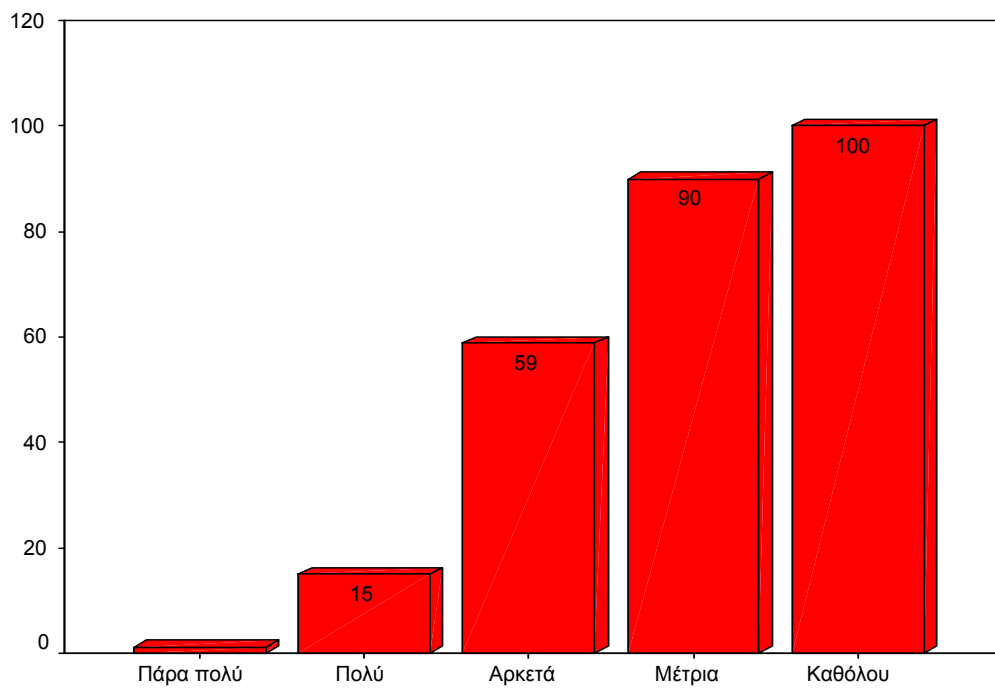
Πίνακας 5 : «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών *Επαγγελματική ικανοποίηση, Οικονομική ικανοποίηση*».

		Συχνότητα N	Εκατ.ποσ. %
Επαγγελματική ικανοποίηση	Πάρα πολύ	19	23,8
	Πολύ	23	28,8
	Μέτρια	31	38,8
	Λίγο	6	7,5
	Καθόλου	1	1,3
Οικονομική ικανοποίηση	Πάρα πολύ	1	1,3
	Πολύ	11	13,8
	Αρκετά	35	43,8
	Μέτρια	25	31,3
	Καθόλου	8	10,0
Σύνολο		80	100,0

Γράφημα 9:Επαγγελματική ικανοποίηση

Γράφημα 10:Οικονομική ικανοποίηση από το επάγγελμα

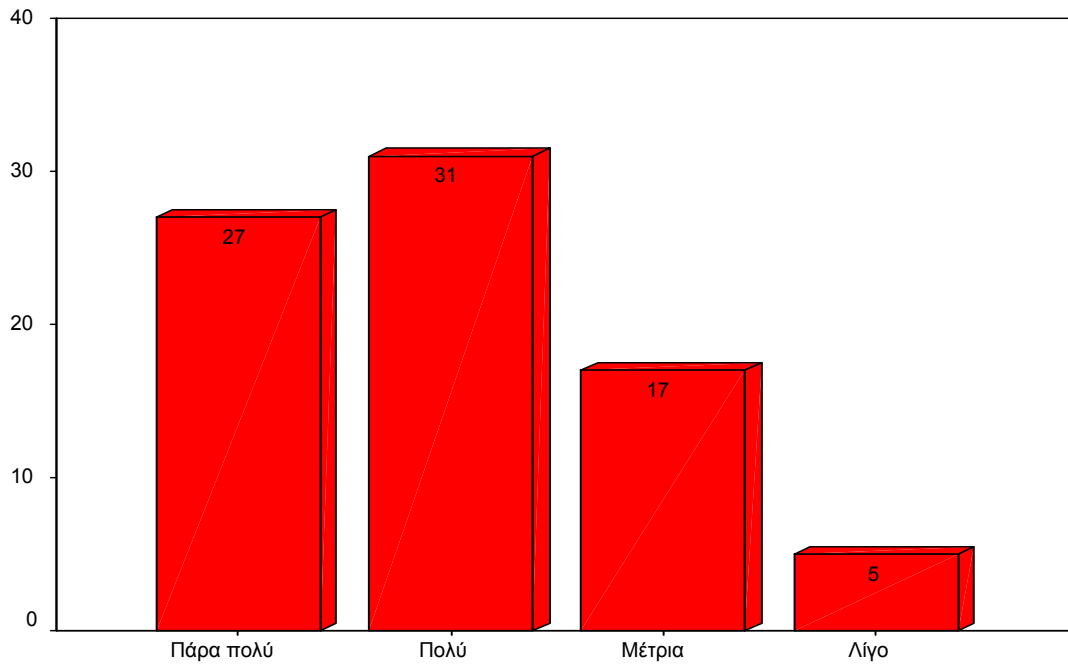
β) Σύμφωνα με τον συγκεντρωτικό **πίνακα 6** ο οποίος αναφέρεται στις *διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και διεύθυνσης καθώς και στις σχέσεις μεταξύ συναδέλφων*, η εικόνα διαμορφώνεται ακολούθως. Όσον αφορά τις *σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και διεύθυνσης*, (α) 27 υποκείμενα (33,8%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους είναι *πάρα πολύ* καλές, (β) 31 υποκείμενα (38,08%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους είναι *πολύ* καλές, (γ) 17 υποκείμενα (21,3%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους είναι *μέτριες* και τέλος, (δ) 5 υποκείμενα (6,3%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους με την διεύθυνση είναι *λίγο* καλές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία διαπιστώνεται καταρχήν ότι σε γενικές γραμμές οι διαπροσωπικές σχέσεις των εργαζομένων με την διεύθυνση του σταθμού βρίσκονται σε αρκετά καλό επίπεδο. Όσον αφορά τις *σχέσεις μεταξύ των συναδέλφων*, (α) 40 υποκείμενα (50,0%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους είναι *πάρα πολύ* καλές, (β) 32 υποκείμενα (40,0%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους είναι *πολύ* καλές και τέλος, (γ) 8 υποκείμενα (10,0%) απάντησαν ότι οι σχέσεις τους είναι *μέτριες* με τους υπόλοιπους συναδέλφους.

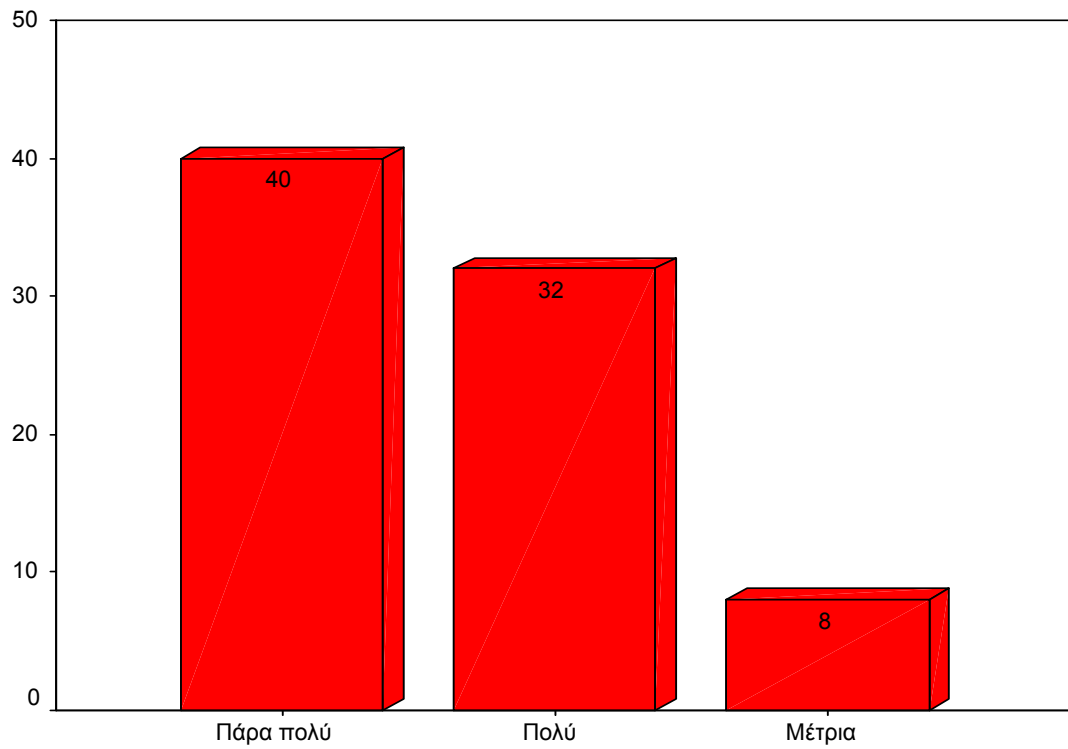
Πίνακας 6: «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών *Ικανοποίηση από τις σχέσεις με την διεύθυνση και Ικανοποίηση από τις σχέσεις με το υπόλοιπο προσωπικό*».

		Συχνότητα N	Εκατ. ποσ. %
Αίσθηση ικανοποίησης σε σχέση με την διεύθυνση	Πάρα πολύ	27	33,8
	Πολύ	31	38,8
	Μέτρια	17	21,3
	Λίγο	5	6,3
Αίσθηση ικανοποίησης σε σχέση με το υπόλοιπο προσωπικό	Πάρα πολύ	40	50,00
	Πολύ	32	40,00
	Μέτρια	8	10,00
Σύνολο		80	100,0

Γράφημα 11: Ικανοποίηση από τις σχέσεις με την διεύθυνση

Γράφημα 12: Ικανοποίηση σε σχέση με τους συναδέλφους

Έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στη μεταβλητή «*Ικανοποίηση από το επάγγελμα*» και «*Ικανοποίηση από τις σχέσεις με τους συναδέλφους του Βρεφονηπιακού σταθμού*», έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά ($p < 0.05$: στατιστικώς σημαντικό).

Ειδικότερα, φαίνεται να υπάρχει ένας ιδιαίτερος δεσμός ανάμεσα στην υποκατηγορία όπου τα υποκείμενα συσχετίζουν την Ικανοποίηση που αισθάνονται για το επάγγελμα τους με την Ικανοποίηση που αισθάνονται από τις σχέσεις τους με τους συναδέλφους που απασχολούνται στον Βρεφονηπιακό σταθμό.

Πίνακας 7:« Συσχέτιση της Ικανοποίηση για το επάγγελμα με την ικανοποίηση από τις σχέσεις με τους συναδέλφους του Βρεφονηπιακού σταθμού»

		Ικανοποίηση από τις σχέσεις με τους υπόλοιπους συναδέλφους του Βρεφονηπιακού σταθμού			Σύνολο
		Πάρα πολύ	Πολύ	Μέτρια	
Ικανοποίηση από το επάγγελμα	Πάρα πολύ	16 20.0%	2 2.5%	1 1.3%	19 23.8%
	Πολύ	10 12.5%	11 13.8%	2 2.5%	23 28.8%
	Μέτρια	14 17.5%	15 18.8%	2 2.5%	31 38.8%
	Λίγο	0 .0%	4 5.0%	2 2.5%	6 7.5%
	Καθόλου	0 .0%	0 .0%	1 1.3%	1 1.3%
Σύνολο		40 50.0%	32 40.0%	8 10.0%	80 100.0

$\chi^2=27.001$, $df= 8$, $p= 0.001$

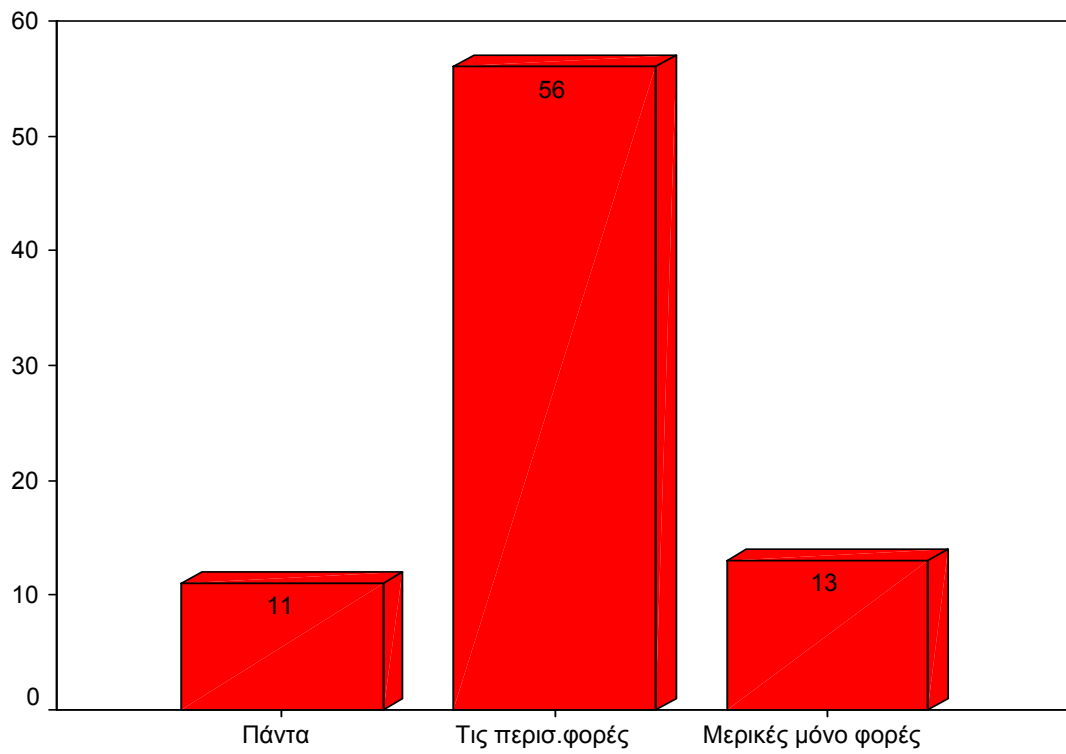
γ) Στον συγκεντρωτικό **πίνακα 8** παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αναφέρονται στην *Εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος του υπουργείου παιδείας κατά τις καθημερινές δραστηριότητες και η Αυτονομία που αισθάνονται τα υποκείμενα κατά την άσκηση του επαγγέλματος.*

Ειδικότερα, όσον αφορά την εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος του Υπουργείου Παιδείας: α) 11 υποκείμενα (13,8%) απάντησαν ότι πάντα εφαρμόζουν το πρόγραμμα, β) 56 υποκείμενα (70,0%) απάντησαν ότι το εφαρμόζουν τις περισσότερες φορές και τέλος, γ) 13 υποκείμενα (16,3%) απάντησαν ότι μερικές μόνο φορές εφαρμόζουν το πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας. Τέλος, όσον αφορά την αυτονομία που αισθάνονται ότι απολαμβάνουν κατά την άσκηση του επαγγέλματος, α) 42 υποκείμενα (52,5%) απάντησαν ότι αισθάνονται αυτόνομοι, β) 6 υποκείμενα (7,5%) απάντησαν ότι δεν αισθάνονται αυτόνομοι και τέλος, γ) 32 υποκείμενα (40,0%) απάντησαν ότι αισθάνονται εν μέρει αυτόνομοι κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους.

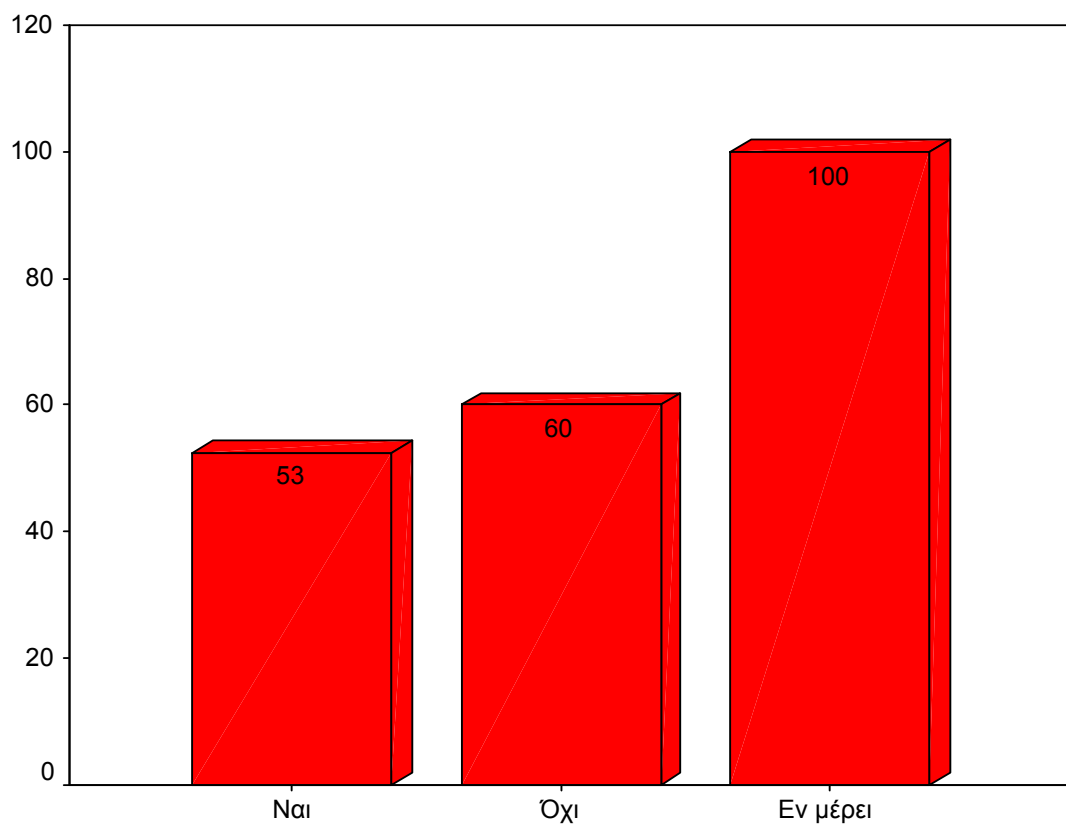
Πίνακας 8: «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών *Εφαρμογή αναλυτικού προγράμματος δραστηριοτήτων του Υπουργείου Παιδείας, Αίσθηση αυτονομίας κατά την άσκηση του επαγγέλματος*».

		Συχνότητα N	Εκατ. ποσ. %
Εφαρμογή αναλυτικού προγράμματος δραστηριοτήτων του Υπουργείου Παιδείας	Πάντα	11	13,8
	Τις περισσότερες φορές	56	70,0
	Μερικές μόνο φορές	13	16,3
Αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος	Ναι	42	52,5
	Όχι	6	7,5
	Εν μέρει	32	40,0
Σύνολο		80	100,0

Γράφημα 13:Εφαρμογή προγράμματος του Υπουργείου Παιδείας

Γράφημα 14:Αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος

Έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στη μεταβλητή «*Ικανοποίηση από τις σχέσεις με τη Διευθύντρια του σταθμού*» και την «*Αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος*» έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά ($p < 0.05$: στατιστικώς σημαντικό).

Ειδικότερα, φαίνεται να υπάρχει ένας ιδιαίτερος δεσμός ανάμεσα στην υποκατηγορία όπου τα υποκείμενα συσχετίζουν την Ικανοποίηση που αισθάνονται από τις σχέσεις που έχουν με τη Διευθύντρια του σταθμού με την αυτονομία που αισθάνονται ότι έχουν κατά τη άσκηση του επαγγέλματος τους

Πίνακας 9:« Συσχέτιση της Ικανοποίησης από τη σχέση με την Διευθύντρια του παιδικού σταθμού και την αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος».

		Αυτονομία κατά την άσκηση του Επαγγέλματος			Σύνολο
		Ναι	Όχι	Εν μέρει	
Ικανοποίηση από τις σχέσεις με την Διευθύντρια του σταθμού	Πάρα πολύ	19 23.8%	3 3.8%	5 6.3%	27 33.8%
	Πολύ	14 17.5%	0 .0%	17 21.3%	31 38.8%
	Μέτρια	9 11.3%	1 1.3%	7 8.8%	17 21.3%
	Λίγο	0 .0%	2 2.5%	3 3.8%	5 6.3%
Σύνολο	42 52.5%	6 7.5%	32 40.0%	80 100.0%	

$\chi^2 = 19.809$ $df = 6$ $p = .003$

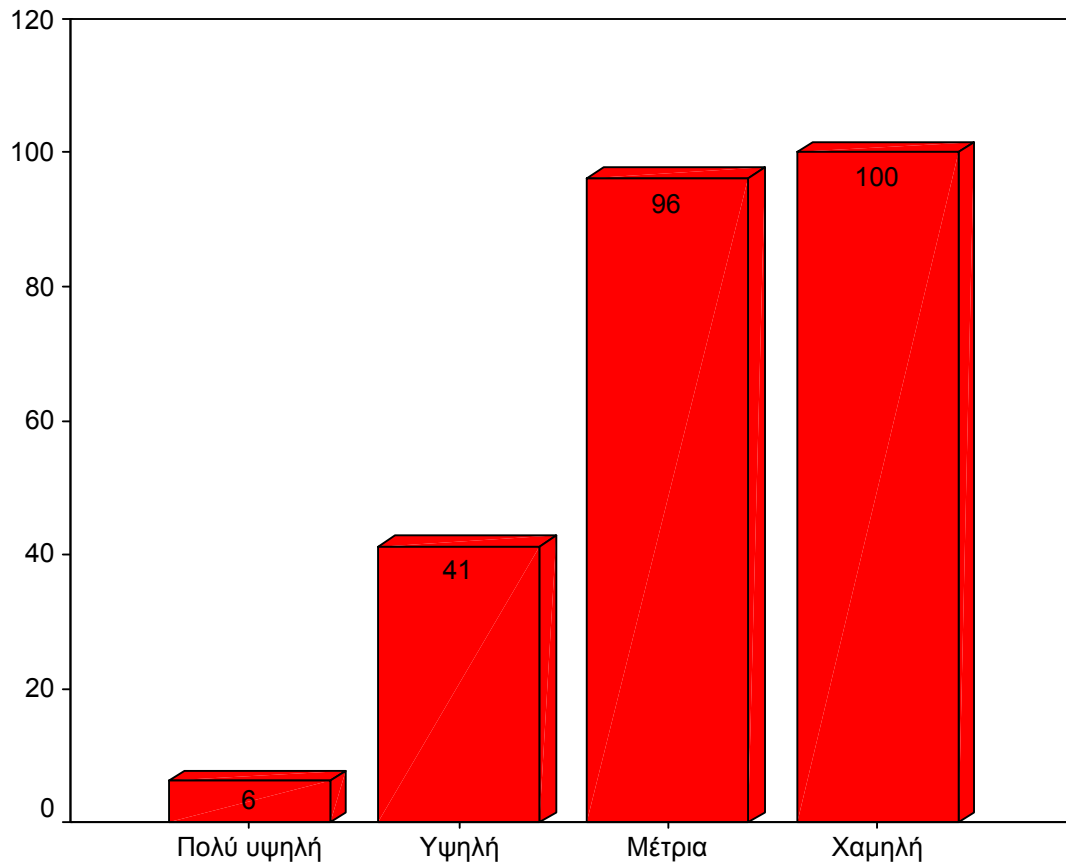
δ) Στον συγκεντρωτικό **πίνακα 10** παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αναφέρονται στο κατά πόσο οι βρεφονηπιοκόμοι αισθάνονται ότι *προσφέρουν κοινωνικό λειτούργημα* και ποια ακριβώς νομίζουν ότι είναι η *εκτίμηση της κοινωνίας για το επάγγελμα του βρεφονηπιαγωγού*.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά την άποψη των υποκειμένων της έρευνας ότι παρέχουν κοινωνικό λειτούργημα, όλοι, δηλ. 80 υποκείμενα (100,0%) απάντησαν ότι *ναι*, προσφέρουν κοινωνικό λειτούργημα κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους. Τέλος όσον αφορά για ποια νομίζουν ότι είναι η εκτίμηση της κοινωνίας για το επάγγελμα τους: α) 5 υποκείμενα (6,3%) απάντησαν ότι η εκτίμηση της κοινωνίας είναι *πολύ υψηλή*, β) 28 υποκείμενα (35,0%) απάντησαν ότι η εκτίμηση είναι *υψηλή*, γ) 44 υποκείμενα (55,0%) απάντησαν ότι η εκτίμηση είναι *μέτρια*, δ) 3 υποκείμενα (3,8%) απάντησαν ότι η εκτίμηση της κοινωνίας για το επάγγελμα τους είναι *χαμηλή*.

Πίνακας 10: «Συγκεντρωτικός πίνακας των μεταβλητών *Προσφορά κοινωνικού λειτουργήματος, Εκτίμηση του επαγγέλματος των βρεφονηπιοκόμων από την κοινωνία*».

		Συχνότητα N	Εκατ. ποσ. %
Αίσθηση προσφοράς κοινωνικού λειτουργήματος	Ναι	80	100,0
	Όχι	0	00,0
Εκτίμηση του επαγγέλματος των βρεφονηπιοκόμων από την κοινωνία	Πολύ υψηλή	5	6,3
	Υψηλή	28	35,0
	Μέτρια	44	55,0
	Χαμηλή	3	3,8
Σύνολο		80	100,0

Γράφημα 15: Εκτίμηση του επαγγέλματος από την κοινωνία

Έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στη μεταβλητή «*Ικανοποίηση από το επάγγελμα*» και *εκτίμηση της κοινωνίας για το επάγγελμα της βρεφονηπιαγωγού*» έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά ($p < 0.05$: στατιστικώς σημαντικό).

Ειδικότερα, φαίνεται να υπάρχει ένας ιδιαίτερος δεσμός ανάμεσα στην υποκατηγορία όπου τα υποκείμενα συσχετίζουν την Ικανοποίηση που αισθάνονται για το επάγγελμα τους με την εκτίμηση που αποδίδει η κοινωνία στο επάγγελμα της Βρεφονηπιαγωγού

Πίνακας 11:« Συσχέτιση της Ικανοποίησης για το επάγγελμα με την εκτίμηση που αποδίδει η κοινωνία στο επάγγελμα της Βρεφονηπιαγωγού».

		Εκτίμηση της κοινωνίας για το επάγγελμα της Βρεφονηπιαγωγού				Σύνολο
		Πολύ υψηλή	Υψηλή	Μέτρια	Χαμηλή	
Ικανοποίηση από το επάγγελμα	Πάρα πολύ	4 5.0%	8 10.0%	7 8.8%	0 .0%	19 23.8%
	Πολύ	1 1.3%	6 7.5%	16 20.0%	0 .0%	23 28.8%
	Μέτρια	0 .0%	13 16.3%	17 21.3%	1 1.3%	31 38.8%
	Λίγο	0 .0%	0 .0%	4 5.0%	2 2.5%	6 7.5%
	Καθόλου	0 .0%	1 1.3%	0 .0%	0 .0%	1 1.3%
	Σύνολο		5 6.3%	28 35.0%	44 55.0%	3 3.8%

$$X^2 = 32.061 \quad df = 12 \quad p = 0.001$$

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ : Ερμηνευτική Προδιάθεση

A. Ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας

Σ' αυτό το κεφάλαιο σχολιάζονται τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας, όπως προκύπτουν από τα στοιχεία των ογδόντα ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν σε ισάριθμους εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής ιδιωτικών βρεφονηπιακών σταθμών.

Όσον αφορά τα ερωτήματα που αναφέρονται κυρίως, στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων, προκύπτουν τα εξής στοιχεία.

Ως προς το φύλο παρουσιάζεται συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών. Θα μπορούσε ίσως να επαληθευτεί ο χαρακτηρισμός του επαγγέλματος ως «γυναικοκρατούμενου».

Το ενθαρρυντικό στοιχείο που εμφανίζεται στην ηλικιακή μεταβλητή, είναι ότι το (51,3%) των υποκειμένων είναι κάτω των τριάντα ετών, στοιχείο που φανερώνει ότι υπάρχει αρκετά ικανοποιητική απορρόφηση νέου προσωπικού από το επάγγελμα. Σύμφωνα με την οικογενειακή κατάσταση το μεγαλύτερο ποσοστό (58,8%) των υποκειμένων παρουσιάζονται ως άγαμοι, γεγονός άμεσα συνδεδεμένο με το νεαρό της ηλικίας. Στον ίδιο ερευνητικό άξονα εντοπίζεται ένα άλλο αξιοσημείωτο στοιχείο που μας παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό (46,2%) των υποκειμένων όπου έχει μετακινηθεί από τον τόπο γέννησής τους, στην συμπρωτεύουσα, πράγμα που μας δείχνει ότι η εύρεση εργασίας σε μικρότερη πόλη και ιδιαίτερα στον ιδιωτικό τομέα, όπου επικεντρώνεται η έρευνα αυτή, έχει γίνει σχεδόν αδύνατη.

Όσον αφορά την μεταβλητή που αναφέρεται στον *τύπο πτυχίου*, το μεγαλύτερο ποσοστό το κατέχουν κάτοχοι πτυχίου ΑΕΙ (36,3%) και ακολουθούν με ποσοστό (32,5%) κάτοχοι πτυχίου ΤΕΙ. Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα παρατηρείται πως το μορφωτικό επίπεδο των υποκειμένων είναι πολύ υψηλό. Σε αντίθεση με την προηγούμενη παρατήρηση έρχεται η δεύτερη μεταβλητή του συγκεκριμένου ερευνητικού άξονα, σύμφωνα με τις μεταπτυχιακές σπουδές, ποσοστό(87,5%) δεν έχει τίτλο Master ή διδακτορικό. Παράγοντες που αποτρέπουν τους βρεφονηπιαγωγούς να συνεχίσουν τις σπουδές τους για ένα παραπάνω πτυχίο,

είναι η πολυετής φοίτηση που ήδη έχουν υποστεί και οικονομικοί παράγοντες που καθιστούν αδύνατη τη συνέχιση σπουδών.

Στη συνέχεια, εντοπίζονται δύο σημαντικά κατά την γνώμη μας στοιχεία. Στον ιδιωτικό τομέα και συγκεκριμένα στην εργασιακή σχέση απασχόλησης, οι μόνιμες θέσεις μετά βίας αγγίζουν το 20% των υποκειμένων, ενώ το υπόλοιπο αρκείται σε συμβάσεις αορίστου ή ορισμένου χρόνου. Με βάση την εικόνα αυτή διακρίνουμε ότι στον ιδιωτικό τομέα δεν υπάρχει μονιμότητα με αποτέλεσμα να μην μπορούν τα υποκείμενα να έχουν ένα βέβαιο επαγγελματικό μέλλον. Το δεύτερο σημαντικό στοιχείο που μας επιβεβαιώνει αυτά που αναφέραμε προηγουμένως αφορά την απορρόφηση νέων από το επάγγελμα, είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (48,8%) των υποκειμένων έχει από ένα έως πέντε χρόνια που απασχολείται ως βρεφονηπιοκόμος.

Επιπλέον, όσον αφορά την ανάλυση δεδομένων από τις εξαρτημένες μεταβλητές θα κάναμε τις εξής παρατηρήσεις:

1) Από την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας, όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή για το αν τα υποκείμενα αισθάνονται ικανοποίηση από την εργασία τους, από τις απαντήσεις που δόθηκαν προκύπτει ότι οι περισσότεροι βρεφονηπιαγωγοί δηλώνουν **μ έ τ ρ ι α** ικανοποιημένοι από το επάγγελμά τους.

Αναλυτικότερα, τα υποκείμενα της έρευνας φαίνεται να είναι μέτρια ικανοποιημένα από επαγγελματικής και οικονομικής απόψεως, γεγονός που οφείλεται ίσως στον ιδιωτικό χαρακτήρα των βρεφονηπιακών σταθμών. Επιπλέον στατιστικές αναλύσεις, μας έδειξαν ότι τα υποκείμενα δικαιολογούν (συσχετίζουν) την ικανοποίηση που αισθάνονται για το επάγγελμά τους *πρώτον* με την ικανοποίηση που βιώνουν από τις σχέσεις που αναπτύσσονται με τις υπόλοιπες συναδέλφους βρεφονηπιαγωγούς και *δεύτερον*, με το μέτριο κοινωνικό κύρος που αισθάνονται ότι απολαμβάνει το επάγγελμά τους από την κοινωνία.

2) Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή για το αν τα υποκείμενα αισθάνονται ή όχι ικανοποίηση από τις σχέσεις που αναπτύσσουν με την διεύθυνση και τους συναδέλφους τους ενώ φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει ότι είναι από **Π ο λ ύ** έως **Π ά ρ α π ο λ ύ** ικανοποιημένο από τις σχέσεις που αναπτύσσονται με τους υπόλοιπους συναδέλφους, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις σχέσεις που αναπτύσσονται με την Διευθύντρια του σταθμού. Πράγματι τα υποκείμενα αισθάνονται από **Λ ί γ ο** έως **Π ο λ ύ** ικανοποιημένα από τις σχέσεις με

τη διευθύντρια του σταθμού. Σχετική στατιστική ανάλυση έδειξε ότι η χαμηλή ικανοποίηση που αισθάνονται τα υποκείμενα σχετίζεται με την έκταση της αυτονομίας που έχουν σε σχέση με το πρόσωπο της διευθύντριας ώστε να δράσουν και να εφαρμόσουν μεθόδους που αυτά θεωρούν σωστές

3) Στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή στο αν οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται ότι με την εργασία τους παρέχουν κοινωνικό λειτούργημα, συντριπτικό και αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό (100%) που παρουσιάζει ότι όλοι οι βρεφονηπιαγωγοί που έλαβαν μέρος στην έρευνα αυτή, απάντησαν ότι προσφέρουν κοινωνικό λειτούργημα. Νομίζουμε ότι αυτό συμβαίνει εξ αιτίας του ότι έχουν την δυνατότητα να διαμορφώνουν χαρακτήρες και όχι απλά να μεταδίδουν γνώσεις.

4) Όσον αφορά το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα για το αν οι βρεφονηπιαγωγοί αισθάνονται ότι απολαμβάνουν κοινωνικό κύρος, η πλειοψηφία των υποκειμένων (44, 55%) δηλώνει ότι το επάγγελμά τους απολαμβάνει με τ ρ ι α εκτίμηση από την κοινωνία, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την αντίληψη της πλειοψηφίας των υποκειμένων σύμφωνα με την οποία ασκούν κοινωνικό λειτούργημα.

5) Τέλος, σύμφωνα με το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα που αναφέρεται στο αν οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται ότι απολαμβάνουν αυτονομία κατά την διαδικασία διεκπεραίωσης του εκπαιδευτικού επαγγελματικού τους έργου φαίνεται ότι η πλειοψηφία των υποκειμένων αισθάνονται καταρχήν αυτόνομα κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Παρόλα αυτά θα πρέπει να σημειωθεί ότι ένας σημαντικός αριθμός υποκειμένων (38, 47.5%) δηλώνουν ότι απολαμβάνουν μικρό βαθμό αυτονομίας έως καθόλου.

Όσον αφορά την εφαρμογή αναλυτικού προγράμματος δραστηριοτήτων του ΥΠΕΠΘ ενώ η πλειοψηφία των υποκειμένων δηλώνουν ότι τις περισσότερες φορές το εφαρμόζουν

οι βρεφονηπιαγωγοί είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου με βάση την κρίση και την γνώμη της διεύθυνσης, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να εργάζονται σε πιεστικούς ρυθμούς. Εδώ εμφανίζεται μία δεύτερη αντίθεση σύμφωνα με τις απαντήσεις που φέρουν τους νηπιαγωγούς να αισθάνονται αυτονομία κατά την άσκηση του επαγγέλματος.

B. Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας από μεθοδολογικής απόψεως δεν μας επιτρέπουν γενικεύσεις, εξ αιτίας του μικρού δείγματος και των περιορισμένων στατιστικών αναλύσεων. Είναι μια ερευνητική πρόταση.

Η έρευνα επικέντρωσε το ενδιαφέρον της αναγκαστικά στον χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης, που παρά το ενδιαφέρον και την σημασία της, λόγω της διαφορετικής της φύσης από την δημόσια, δεν έχει ερευνηθεί ικανοποιητικά, στον ελληνικό χώρο. Ελπίζουμε η παρούσα μελέτη να αποτελέσει την αφορμή για την διεκπεραίωση περισσότερο εκτεταμένων ερευνών που θα επιτρέπουν την γενίκευση των αποτελεσμάτων για ένα τόσο σημαντικό ζήτημα που αφορά την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών ιδιωτικής εκπαίδευσης

Με βάση την πορεία της έρευνας μας αλλά και το εμπειρικό υλικό που αποκομίσαμε από τις προσωπικές επαφές που είχαμε με τα άτομα των παιδικών σταθμών θα θέλαμε στο σημείο αυτό να υποβάλλουμε ορισμένες προτάσεις οι οποίες πιθανόν να αποτελούν και μελλοντικούς ερευνητικούς άξονες. Οι προτάσεις αυτές σχετίζονται με την βελτίωση των εργασιακών συνθηκών των ατόμων που απασχολούνται σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς.

Ειδικότερα, για την ορθολογικότερη παιδαγωγική οργάνωση και διαχείριση των παιδικών σταθμών θεωρούμε ως αναγκαίο, να ελαττωθούν οι μαθητές ανά τμήμα, να αυξηθούν τα τμήματα, να δοθεί στους βρεφονηπιαγωγούς περισσότερη αυτονομία όσον αφορά την άσκηση του παιδαγωγικού τους έργου. Επιπλέον, να μειωθεί ο υπάρχον φόρτος εργασίας και η ηγεσία του παιδικού σταθμού με κάποιο τρόπο να αποκτήσει εκείνη την επικοινωνιακή ευελιξία με βάση την οποία ο παιδαγωγός θα νιώθει ικανοποίηση από την απασχόληση ενώ παράλληλα θα λαμβάνει τα κίνητρα για βελτιστοποίηση της ατομικής του απόδοσης του.

Ασφυκτικοί εργασιακοί και άλλοι έλεγχοι δεν έχουν κανένα νόημα αφού αποθαρρύνουν τον βρεφονηπιαγωγό αλλά και είναι έξω από τους γενικότερους παιδαγωγικούς στόχους του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Day, C. (2003), Η Εξέλιξη των εκπαιδευτικών, Τυπωθήτω.

Δημητρόπουλος, Ε. (1998), Οι εκπαιδευτικοί και το επάγγελμα τους. Συμβολή στην ανάπτυξη μιας επαγγελματικής ψυχολογίας του Έλληνα εκπαιδευτικού. Αθήνα, Γρηγόρης.

Ιστοσελίδα ΥΠΕΠΘ, (www.ypepth.gr για την ιδιωτική εκπαίδευση).

Κουτούζος, Κ., <<Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση>>, Διαβάζω,247,1990,19.

Κυριακίδης, Π.(1976), Η σημερινή κοινωνική κατάσταση του δασκάλου της επαρχίας, Ιωάννινα.

Νόμος 1566/85 για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Ξωχέλλης, Π. (1984), το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος: μια έρευνα για την αυτοαντίληψη και τις στάσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης.

Παπαναούμ, Ζ. (επιμ.) (2000), Ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα, Θεσσαλονίκη.

Παπαναούμ, Ζ. (2003), Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση, Αθήνα, Τυπωθήτω.

Πυργιωτάκης, Ι. (1992), Έλληνες δάσκαλοι. Εμπειρικοί προσέγγιση των συνθηκών εργασίας, Αθήνα, Γρηγόρης.

Φρειδερίκου, Α./Φ. Τσερούλη-Φολερού (1991), Οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου. Μια κοινωνιολογική προσέγγιση, Αθήνα, Ύψιλον.

2. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Albert,D./D.Levine(1990)"Teacher Satisfaction",Peabody Joyrnal of Education,65,3Q,pp.47-58.

Evans,L.(1998).Teacher morale, job satisfaction and motivation, London, Paul Chapman.

Gravani,M.(1998),"Recruitment and selection of Teaching Staff in Primary School in Greece",M.Ed. in Education Management Administration and Policy Programme. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία.

Poppleton,P.(1992),"The significance of being alike: the implication of similarities and differences in the work-perceptions of teachers in an international of five country study"[1], Comparative Education,28,2:pp.215-223.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Το παρόν ερωτηματολόγιο οργανώθηκε και διατυπώθηκε για τις ανάγκες της έρευνας που θα πραγματοποιηθεί με αφορμή την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης με θέμα:

«Επαγγελματική ικανοποίηση των βρεφονηπιαγωγών που εργάζονται στους παιδικούς σταθμούς του δήμου Θεσσαλονίκης»

Θα θέλαμε να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο απαντώντας σε όλες τις ερωτήσεις. Σε κάθε ερώτηση θα πρέπει να επιλέγετε από τις προτεινόμενες απαντήσεις την απάντηση που θέλετε βάζοντας στο κουτάκι το σύμβολο .

Για τις ερωτήσεις που δεν υπάρχουν προτεινόμενες απαντήσεις απλώς συμπληρώνετε το ζητούμενο.

Επιπλέον, επειδή η παρούσα έρευνα αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής δεδομένων που σχετίζονται με το επάγγελμα της/του βρεφονηπιαγωγού, θα θέλαμε να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ώστε να μας δοθεί η δυνατότητα να διαμορφώσουμε όσο το δυνατό περισσότερο αντικειμενική εικόνα για το προφίλ του επαγγέλματος.

Τέλος, θα θέλαμε να σας δηλώσουμε ότι τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και δεν θα χρησιμοποιηθούν με κανέναν απολύτως τρόπο, στοιχεία που σχετίζονται με ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία σας.

Οι σπουδαστές-ερευνητές:

Αραμπατζής Στέφανος
Πολύζου Χριστίνα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Βρεφονηπιακός σταθμός που απασχολείτε:

α) Δημόσιος Παιδικός Σταθμός

β) Ιδιωτικός Παιδικός Σταθμός

γ) Δημοτικός Παιδικός Σταθμός

2. Φύλο

Αρρεν Θήλυ

3. Ηλικία

20-30 30-40 40 και άνω

4. Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος\η Έγγαμος\η Διαζευγμένος\η

5. Τόπος γέννησης :

6. Τόπος διαμονής :

7. Είστε κάτοχος πτυχίου

- α) Πτυχίο Α.Ε.Ι (Προσχολικής αγωγής)
- β) Πτυχίο Α.Ε.Ι (Δημοτικής Εκπαίδευσης)
- γ) Πτυχίο Τ.Ε.Ι (Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας)
- δ) Πτυχίο δημόσιου Ι.Ε.Κ.
- ε) Πτυχίο ιδιωτικού Ι.Ε.Κ.
- στ) Πτυχίο Κ.Α.Τ.Ε.Ε.(Κέντρο Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης)
- ζ) Τεχνικό Λύκειο (Τομέας Βρεφονηπιοκομίας)
- η) Άλλο

8. Μεταπτυχιακές Σπουδές

Master Διδακτορικό

9. Έχετε συμμετάσχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια;

Ναι Όχι

10. Εργασιακή σχέση με την οποία απασχολείστε στον Παιδικό Σταθμό

- α) Μόνιμη θέση
- β) Με απόσπαση
- γ) Σύμβαση αορίστου χρόνου
- δ) Σύμβαση ορισμένου χρόνου

11. Αν στην προηγούμενη ερώτηση απαντήσατε το δ (ορισμένου χρόνου) για ποια από τα παρακάτω χρονικά διαστήματα προσληφθήκατε για να απασχολείστε :

- α) 6 μήνες
- β) 12 μήνες
- γ) Άλλο

12. Πόσα χρόνια απασχολείστε ως βρεφονηπιαγωγός; :

13. Είστε ικανοποιημένη, -ος με το επάγγελμα σας;

Πάρα πολύ

Πολύ

Αρκετά

Μέτρια

Καθόλου

14. Αισθάνεστε ικανοποίηση από τις σχέσεις σας με τη διευθύντρια/τον διευθυντή του παιδικού σταθμού;

Πάρα πολύ

Πολύ

Μέτρια

Λίγο

Καθόλου

15. Αισθάνεστε ικανοποίηση από τις σχέσεις σας με τους υπόλοιπους συναδέλφους σας που απασχολούνται στον παιδικό σταθμό;

Πάρα πολύ

Πολύ

Μέτρια

Λίγο

Καθόλου

16. Κατά τις καθημερινές παιδαγωγικές δραστηριότητες εφαρμόζετε ανελλιπώς και σχολαστικά το αναλυτικό πρόγραμμα δραστηριοτήτων του Υπουργείου Παιδείας ;

Πάντα

Τις περισσότερες φορές

Μερικές μόνο φορές

Ποτέ

17. Αισθάνεστε ότι κατά την άσκηση του επαγγέλματος σας είστε αυτόνομη, -ος ;

Ναι

Όχι

Εν μέρει

18. Αισθάνεστε ότι το επάγγελμα που ασκείτε είναι κοινωνικό λειτούργημα;

Ναι Όχι

19. Ποια νομίζετε ότι είναι η εκτίμηση της κοινωνίας για το επάγγελμα σας;

Πολύ υψηλή

Υψηλή

Μέτρια

Χαμηλή

20. Αισθάνεστε ικανοποίηση από τις οικονομικές απολαβές του επαγγέλματος σας;

Πάρα πολύ

Πολύ

Αρκετά

Μέτρια

Καθόλου

